INFORMATION PLATFORM "CENTER FOR INNOVATIVE THINKING"
UKRAINIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC STRATEGIES
AMERICAN ANALYTICAL CENTER OF UISS
SCIENTIFIC AND PUBLISHING CENTER "PROGRESS"

INNOVATIONS IN SCIENCE, TECHNOLOGY AND CULTURE

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

JULY 1-3, 2025
VANCOUVER, CANADA

INFORMATION PLATFORM "CENTER FOR INNOVATIVE THINKING"
UKRAINIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC STRATEGIES
AMERICAN ANALYTICAL CENTER OF UISS
SCIENTIFIC AND PUBLISHING CENTER "PROGRESS"

INNOVATIONS IN SCIENCE, TECHNOLOGY AND CULTURE

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

July 1-3, 2025

Vancouver, Canada

This edition was approved for publication on July 17, 2025.

Published in A4 format online on website:
https://naukainfo.com/conference.php?id=55

Publisher: Sole proprietor Soloviov O. V. Certificate of registration in the State Register of Publishers, Manufacturers, and Distributors of Publishing Products series ДК № 8227, dated April 23, 2025.

Vancouver, Canada
2025

UDC 001.1

Proceedings of the International scientific and practical conference “Innovations in science, technology and culture” (July 1-3, 2025) / OP website: www.naukainfo.com. - Vancouver, Canada, 2025. - 70 p.

ISBN 978-617-8680-02-2

The recommended citation for this publication is:

Shevchenko T. G. Research into the specifics of the development of performing arts in Ukraine under martial law // Innovations in science, technology and culture : proceedings of the International scientific and practical conference (July 1-3, 2025). — Vancouver, Canada : naukainfo.com, 2025. — Pp. 15–21. — URL: https://naukainfo.com/conference.php?id=55

Editor
Soloviov O. V.

M.Sc.Ed., M.P.A., Hon. PhD, Academic Advisor,
Head of the European Union Research Department,
Ukrainian Institute of Scientific Strategies

The collection of scientific articles is a scientific and practical publication that includes research papers by students, postgraduate students, Candidates and Doctors of Sciences, researchers, and practitioners from Ukraine, Europe, neighboring countries, and beyond. The articles reflect studies of processes and changes in the structure of modern science. This collection is intended for students, postgraduate and doctoral candidates, educators, researchers, practitioners, and all those interested in current trends in the development of modern science.

E-mail: journal@naukainfo.com

Online publisher website: https://www.naukainfo.com

© Online Publisher Website: naukainfo.com, 2025
© Ukrainian Institute of Scientific Strategies (UISS), 2025
© All authors, 2025

TABLE OF CONTENTS

ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND SERVICES SECTOR

1. ***Лебідь Сергій Вікторович*** 3
РЕСТОРАННА ІНДУСТРІЯ 4.0
2. ***Осадчук Юрій Сергійович*** 7
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

HISTORY, ARCHAEOLOGY AND CULTURAL STUDIES

3. ***Корненко Оксана Анатоліївна*** 12
МОЩУН ТА ГОРЕНКА – ПІВНІЧНО-ЗАХІДНИЙ ЩИТ УКРАЇНСЬКОЇ СТОЛИЦІ (БЕРЕЗЕНЬ 2022 РОКУ)

PEDAGOGY AND EDUCATION

4. ***Ганя Тетяна Миколаївна*** 20
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛІВ І БАТЬКІВ ЗДО В ПРОЦЕСІ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ
5. ***Гринько Тетяна Віталіївна, Гончаров Олександр Вадимович, Сисоєва Світлана Василівна, Кірсанова Юлія Юріївна*** 25
ВІРТУАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ «ШКОЛИ ГУМАНІТАРНОЇ ПРАЦІ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
6. ***Дроб'язга Наталя Вікторівна*** 31
КОЛЬОРОВЕ ЛІТО
7. ***Лучицька Тетяна Василівна*** 41
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ
8. ***Шкель Надія, Жуковська Олена, Жулькова Світлана*** 50
ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО (з досвіду роботи Білозерської ЗОШ І-ІІІ ступенів №15 Білозерської міської ради Донецької області)

SOCIAL WORK AND SOCIAL WELFARE

9. ***Прокопенко Наталія Олексіївна, Вялих Тетяна Ігорівна*** 64
СУЧАСНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОЇ ДОПОМОГИ ЛЮДЯМ ПОХИЛОГО ВІКУ, ХВОРИМ НА ДЕМЕНЦІЮ, ТА ЧЛЕНАМ ЇХ РОДИН ЗА УМОВ ВОЄННИХ І ПІСЛЯВОЄННИХ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗМІН

ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND SERVICES SECTOR

УДК 640.43:338.48

Лебідь Сергій Вікторович,
аспірант,
Київський університет культури
м. Київ, Україна

РЕСТОРАННА ІНДУСТРІЯ 4.0

Анотація. Досліджено особливості розвитку ресторанної індустрії в контексті використання інноваційних технологій. Розглянуто особливості використання цифрових інновацій у ресторанному секторі в першій половині 2020-х рр.

Ключові слова: ресторанна індустрія, інноваційні технології, цифрові рішення, робототехніка, кайтерінг.

Високий рівень конкуренції і необхідність задовольняти потреби відвідувачів відповідно до актуальних тенденцій розвитку споживацької культури XXI ст. зумовлює постійне впровадження інноваційних цифрових рішень у діяльність ресторанних закладів.

У ресторанній індустрії новітні технології революціонізують спосіб управління обслуговуванням та приготуванням їжі. Наприклад, впровадження автоматизації на кухні є значним якісним стрибком. Ці технології не лише оптимізують кухонні процеси, але й пропонують нові можливості для

налаштування обіднього процесу, адаптуючись до конкретних запитів та смаків клієнтів.

Робототехніка входить у індустрію громадського харчування з автоматами, які виконують завдання, починаючи від підготовки інгредієнтів до приготування їжі, до сервірування. Це не лише підвищує ефективність, але й створює елемент новизни, який може привабити клієнтів. Однак важливо збалансувати використання робототехніки для збереження людського підходу, який є важливим в індустрії гостинності.

Дослідники наголошують на тому, що британська компанія Food Ink є першою компанією у світі, яка обслуговує своїх клієнтів їжею, надрукованою на 3D. «Food Ink, яка виробляє всі продукти харчування, всю кухонну техніку та меблі за допомогою технології 3D-друку у захоплюючому футуристичному районі, це унікальний досвід для гурманів. Це створює додаткову вартість як концептуальну фішку ресторану, де якісна кухня зустрічається з мистецтвом, філософією та технологіями майбутнього» [6, с. 72]. За прогнозами фахівців, у найближчому майбутньому підприємства з виробництва продуктів харчування та напоїв також можуть зосередитися на використанні технологій з «розумними тарілками» і «розумними столами» [6, с. 72].

Однією з важливих технологій в контексті інтегрування цифрових технологій в ресторанну індустрію є технологія самообслуговування, що стосується взаємодії між споживачами та машинами або Інтернетом, і дозволяє самостійно отримувати продукти чи послуги, тим самим замінюючи традиційні транзакції чи послуги, що передбачають взаємодію з персоналом [4, с. 4367]. Технологія самообслуговування може підвищити швидкість надання послуг, підвищити продуктивність, знизити витрати; задовольнити індивідуальні потреби в обслуговуванні [1]; підвищити конкурентоспроможність і частку ринку, а також допомогти зміцнити задоволеність і лояльність споживачів [7]. Що ще важливіше, самообслуговування може доповнити притаманні недоліки обслуговування персоналом, досягаючи однорідності надання послуг.

Технологічний інтерфейс дозволяє клієнтам самостійно надавати послуги без залучення обслуговуючого персоналу [2, с. 105]. Користувачам потрібні лише технічні засоби, щоб самостійно надавати послуги без особистих продажів чи підтримки з боку обслуговуючого персоналу, створюючи таким чином різні послуги; самообслуговування використовує апаратні засоби, такі як технологічні інтерфейси, для допомоги користувачам у виконанні завдань [5, с. 375]; системи самообслуговування можуть знизити витрати на робочу силу, підвищити ефективність роботи, продуктивність та покращити ефективність бізнесу.

Технологія самообслуговування надає багато переваг як клієнтам, так і підприємствам. З точки зору бізнесу, вони продають більше, зменшують витрати та підвищують задоволеність клієнтів; з точки зору клієнта, найбільшою перевагою використання інноваційних технологій є економія часу та витрат, скорочення часу очікування, підвищення ефективності, гнучкості та простоти використання, тим самим підвищуючи сприйнятий споживачами рівень налаштування [3, с. 40].

Трансформації в секторі громадського харчування відбуваються з безпрецедентною швидкістю. Завдяки новим технологіям, інтелектуальним мовам і структурним інноваціям, кайтерінг розвивається і змінюється надзвичайно швидкими темпами ,стимулюючи підприємницький менталітет рестораторів, які оновлюють або реформують свою бізнес-організацію.

Використання інноваційних технологій також відповідає тенденціям сталого розвитку, оскільки вони дозволяють досягти більшої точності в управлінні ресурсами та зменшити відходи. Вони також пропонують можливість покращити умови праці персоналу, зменшити повторюване робоче навантаження та дозволити більше зосередитися на більш креативних аспектах обслуговування.

Ключ до максимального використання цих інновацій у ресторанній індустрії полягає в розумінні того, що вони є не просто інструментами для зниження витрат або підвищення ефективності, але й можуть фактично

покращити загальний досвід клієнтів. Адаптуючи ці технології до потреб та очікувань відвідувачів, ресторани можуть створювати незабутні враження, одночасно зміцнюючи свої позиції на конкурентному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chan C., Petrikat D. Self-service technology: Benefits and challenges // Journal of Computer Science and Technology Studies. — 2022. — Vol. 4, No. 2.
2. Considine E., Cormican K. Self-service technology adoption: An analysis of customer to technology interactions // Procedia Computer Science. — 2026. — Vol. 100. — P. 103–109.
3. Djelassi S., Diallo M. F., Zielke S. How self-service technology experience evaluation affects waiting time and customer satisfaction? A moderated mediation model // Decision Support Systems. — 2018. — Vol. 111. — P. 38–47.
4. Henderson H., Grace K., Gulbransen-Diaz N., Klaassens B., Leong T. W., Tomitsch M. From parking meters to vending machines: A study of usability issues in self-service technologies // International Journal of Human-Computer Interaction. — 2024. — Vol. 40, No. 16. — P. 4365–4379. — URL: https://doi.org/10.1080/10447318.2023.2212228
5. Nili A., Tate M., Johnstone D. The process of solving problems with self-service technologies: A study from the user's perspective // Electronic Commerce Research. — 2019. — Vol. 19, No. 2. — P. 373–407. — URL: https://doi.org/10.1007/s10660-018-9304-0
6. Stoyko I., Sherstiuk R. Current trends and perspectives in the restaurant industry // Socio-Economic Problems and the State. — 2023. — Issue 28. — P. 66–78. — URL: https://doi.org/10.33108/sepd2023.01.066
7. Tamaruddin T., Firdaus A., Endri E. Customer satisfaction mediates the effect of self-service technology on customer loyalty in Islamic bank e-banking services in Indonesia // ILTIZAM Journal of Shariah Economics Research. — 2020. — Vol. 4, No. 2. — URL: https://doi.org/10.30631/iltizam.v4i2.596

УДК 640.43:338.48

Осадчук Юрій Сергійович,
аспірант,
Київський університет культури
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

Анотація. Розглянуто питання міжнародної співпраці суб'єктів господарювання готельно-ресторанного бізнесу в контексті перспектив розвитку індустрії гостинності. Досліджено сучасні моделі співробітництва в індустрії гостинності; проаналізовано європейський проєкт «Ho(spitable) Re(silient) Ca(pable): Supporto all'integrazione dei giovani nel mercato del lavoro nel settore alberghiero».

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, міжнародна співпраця, суб'єкти господарювання, співробітництво, індустрія гостинності.

На сучасному етапі розвитку готельно-ресторанного бізнесу міжнародна співпраця відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки створює передумови для розширеної міжкультурної комунікації суб'єктів господарювання на різних рівнях. У сучасному динамічному та конкурентному контексті готельної індустрії стає очевидним, що класичних процедур більше недостатньо для підтримки та розвитку бізнесу. Ключем до успіху є ефективна співпраця між компаніями на міжнародному готельно-ресторанному ринку. Ця не лише відкриває шлях до нових можливостей, але й стимулює появу інновацій, тим самим зміцнюючи конкурентоспроможність та створюючи значну додану вартість в індустрії гостинності [2, с. 18]. У свою чергу це розкриває можливості для запозичення певних підходів та методів, вивчення провідного

світового досвіду щодо впровадження в готельно-ресторанну індустрію інноваційних технологій, оновленого маркетингового інструментарію, незвичайних методів управління та ін. Дослідники наголошують на тому, що колаборація між різними зацікавленими сторонами дозволяє об'єднувати їхні ресурси для створення якісних продуктів та послуг, що підвищують конкурентоспроможність індустрії гостинності. Це, у свою чергу, сприяє сталому розвитку, відкриває нові можливості для зростання, залучення інвестицій та інтеграції у світові та європейські ринки [6, с. 97].

Готельно-ресторанна індустрія постійно змінюється та розвивається, і одним із ключових факторів успіху в цій конкуренції є здатність до інновацій та співпраці. Й. Галл пропонує розглядати міжкультурну взаємодію в готельно-ресторанному бізнесі крізь призму інноваційної синергії – процесу, в якому два або більше підприємств працюють разом, щоб створити цінність, якої вони не досягли б самостійно. У готельній індустрії таким зв'язком може бути членство в професійних асоціаціях або готельних мережах [2, с. 18].

Дослідники акцентують на важливості міжнародної співпраці на рівні суб'єктів господарювання – в індустрії гостинності вони є основними виконавцями досліджуваних процесів, адже підприємства надають прямі послуги в межах галузі. Співпраця між суб’єктами господарювання не лише покращує якість послуг, але й оптимізує витрати завдяки спільному використанню ресурсів, маркетинговим кампаніям та впровадженню нових технологій. Крім того, співпраця між різними суб'єктами сприяє розвитку туристичних маршрутів та створенню комплексних туристичних продуктів, що відповідають міжнародним стандартам [4, с. 17].

Співпраця між підприємствами на готельному ринку може принести низку переваг, включаючи збільшення доходів, кращу задоволеність клієнтів та можливість пропонувати ширший та різноманітніший спектр послуг [5, с. 342]. Найбільшою перевагою співпраці компаній на готельно-ресторанному ринку є збільшення доходів. Коли готелі працюють разом, вони можуть об'єднати свої наявні ресурси (фінансові та людські), щоб використовувати маркетингове

просування для збільшення відвідуваності готелю за допомогою акцій, пропонованих пакетів послуг тощо. Коли готелі співпрацюють один з одним, вони можуть пропонувати ширший спектр послуг, таких як спа-процедури, фітнес-центри та розважальні заходи. Це може покращити враження гостей та створити незабутнє перебування, що може призвести до підвищення лояльності та повторних покупок. Працюючи разом, готелі також можуть обмінюватися передовим досвідом та навчатися один в одного, що призводить до постійного покращення обслуговування та задоволеності клієнтів [1].

Так, наприклад, у 2025 р. Міжнародна організація праці (МОП) за фінансової підтримки Італійського агентства з розвитку співробітництва Міністерства закордонних справ та міжнародного співробітництва Італії започаткувала нову ініціативу з розвитку співробітництва, спрямовану на підвищення зайнятості молоді в секторі гостинності в Косово, одному з найбільш швидкозростаючих секторів країни з великим потенціалом створення робочих місць.

Проєкт під назвою «Готельний, стійкий та здатний до праці: підтримка інтеграції молоді на ринок праці в секторі гостинності» спрямований на сектор готельного бізнесу, ресторанів та громадського харчування (HoReCa) та зосереджується на трьох основних напрямках:

– модернізація професійної освіти та навчання в секторі гостинності шляхом покращення інфраструктури, оновлення навчальних програм та створення більш релевантних навчальних матеріалів для задоволення потреб ринку праці;

– покращення можливостей працевлаштування молоді шляхом розширення доступу до навчання на робочому місці, професійної орієнтації та кращого захисту молодих працівників з акцентом на інклюзію, гендерну рівність та принципи гідної праці;

– зміцнення підприємництва та підтримка малих і середніх підприємств у секторі гостинності через цільові послуги з розвитку бізнесу, що сприяють інноваціям, стійкості та створенню якісних робочих місць.

Головною метою проєкту є перспектива розвитку індустрії гостинності, відповідно в його рамках заплановане навчання та професійна інтеграція сотень молодих людей, встановлення мостів між попитом ринку праці та новими поколіннями. Участь державних установ, навчальних центрів, підприємств та місцевих громад у етапі проєктування – від визначення професійних профілів до розвитку бізнесу – є гарантією ефективності та сталого розвитку [3].

Спільні дослідницькі зусилля між професійними асоціаціями/компаніями-членами готельно-ресторанної індустрії можуть мати значні переваги для теорії та практики індустрії гостинності, надаючи важливі рекомендації для подальшого розвитку та зростання галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Camisón C., Forés B., Boronat-Navarro M., Puig-Denia A. The effect of hotel chain affiliation on economic performance: The moderating role of tourist districts. International Journal of Hospitality Management. 2020. Vol. 87. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102493
2. 2Gáll J. Innovative Synergy: Successful Cooperation of Enterprises in the Hotel. Acta academica karviniensia, 2024 Volume XXIV(1). pp. 18–28.
3. L'OIL e la Cooperazione italiana allo sviluppo unite per promuovere l'occupazione giovanile nel settore alberghiero in Kosovo. Organizzazione Internazionale del Lavoro. 2025. URL: https://www.ilo.org/it/resource/news/loil-e-la-cooperazione-italiana-allo-sviluppo-unite-promuovere-loccupazione (data di accesso: 7 giugno 2025).
4. Matviichuk L., Korsak V., Knysh S. Development of partnership relations between hospitality industry entities amid Ukraine's European integration process. Економічний форум. 2024. Issue 14. pp. 17–26. https://doi.org/10.62763/cb/2.2024.17
5. Wilke E. P., Costa B. K., De Lamônica Freire O. B., Ferreira M. P. Interorganizational cooperation in tourist destination: Building performance in the hotel industry. Tourism Management. 2019. Vol. 72. pp. 340–351.

6. Zaichenko V., Buhaieva M. Features of business communication in the hotel and restaurant business. Економічний вісник Донбасу. 2024. № 4(78). С. 91–100.

HISTORY, ARCHAEOLOGY AND CULTURAL STUDIES

УДК 94(477.41)“2022”

Корненко Оксана Анатоліївна
керівник гуртка «Патріот»
Гостомельський центр творчості дітей та юнацтва
Гостомельська селищна рада
Бучанський район
Київська область

МОЩУН ТА ГОРЕНКА – ПІВНІЧНО-ЗАХІДНИЙ ЩИТ УКРАЇНСЬКОЇ СТОЛИЦІ (БЕРЕЗЕНЬ 2022 РОКУ)

Анотація: у статті висвітлено героїчну оборону в селі Мощун - одного з ключових рубежів на підступах до української столиці під час широкомасштабного вторгнення росії у лютому 2022 року. Проаналізовано хронологію бойових дій, внесок підрозділів Збройних сил України, тероборони та добровольців. Матеріал базується на свідченнях очевидців, військових звітів та журналістських розслідувань. Стаття покликана увіковічнити пам’ять про мужність захисників та показати вагомість їхнього внеску у збереження незалежності України.

Ключові слова: оборона столиці, окупація, аеропорт «Антонов», Гостомель, Збройні Сили України, Янголи Перемоги.

«Не жест доброї волі» що росіяни пішли з Київщини самі, а те, що всюди окупанти відходили під тиском українців. 24 лютого 2022 року Гостомель, як і

багато навколишніх містечок та селищ з північно-західного передмістя Києва, російські окупанти таки захопили. Проте, аеропорт «Антонов» не відкрив окупантам дорогу на Київ. О 7:30 ранку 25 лютого 2022 року українськими військовими було знищено міст з околиці Гостомеля. Завдяки засобам ЗСУ та спеціальних сил оборони 25 лютого вся колона техніки кемеровського омону росгвардії, яка проривалася з Гостомеля була знищена [1, с. 32-51].

Оскільки Україна оборонялася на багатьох фронтах, то тієї кількості військових на 24 лютого було не достатньо для організації надійної оборони столиці. За рішенням командувача сухопутних військ (на той час), який керував обороною Києва, Олександра Сирського, до оборони залучали курсантів вищих військових навчальних закладів. Виконували бойові завдання по обороні нашої столиці курсанти Житомирського військового інституту ім. Сергія Корольова. Одна рота стрілецького батальйону, зайняла оборону і облаштувала опорний пункт на шляху ворога від Гостомеля до Києва, в селищі Горенка. Рота воювала у складі бригади «Чорних запорожців», які підсилювали роту вогневими, зенітними засобами. Курсантам доводилося вступати в бій, обстрілювати противника. Завдання було утримувати оборону, не допустити розвідки, прориву техніки та живої сили противника з боку Гостомеля. Завдяки мужнім захисникам Горенки, ворог не зайшов в село.

Розуміючи значну перевагу сил ворога, основним бар'єром, на який опиралися оборонці Києва на правому березі була така вузенька річка Ірпінь, яка стала союзником для захисників. Тому, на початку війни, Олександр Дмитрієв «Тихоход» волонтер, координатор проекту «Очі» запропонував пустити воду з Київського моря в річку Ірпінь шляхом підриву шлюзу дамби в селі Козаровичі, щоб підняти рівень води і перешкодити ворогу переправлятися на лівий берег. Олександр Сирський дав дозвіл на підрив. Оперативно сапери доставили вибухівку до шлюзової. Спочатку підірвали невеликий отвір у заслоні одного шлюзу, але, нажаль, цього виявилось не достатньо, вода пішла, та торф'яний ґрунт, як губка, увібрав її. Ворог, розуміючи що в Ірпені та Горенці в нього не буде досягнуто результату в прориві на Київ, одним із

основних напрямків наступу на столицю російське керівництво вибрало через село Мощун [1, с. 59-69; 2].

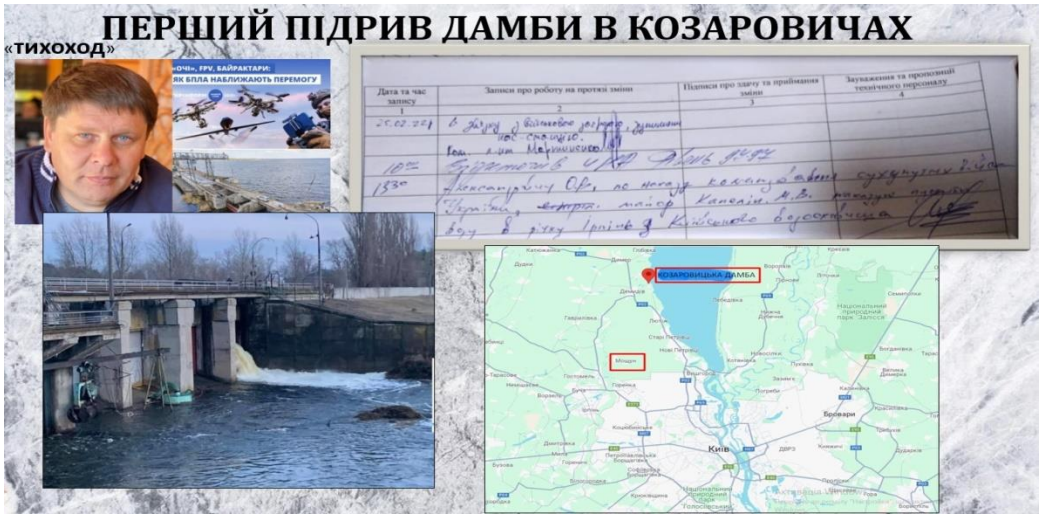

Рис. 1. Перший підрив дамби в селі Козаровичі.

27 лютого колона техніки з наскоку з псковськими десантниками (близько 50 одиниць техніки) увірвалася у Мощун по мосту, який ще не встигли підірвати ЗСУ. І хоча позиції в Мощуні тримали всього вісімдесят «Чорних Запорожців» 72-ї окремої механізованої бригади, вони відтіснили ворога на другий берег річки Ірпінь. Згодом міст через річку було підірвано.

Після першого невдалого прориву через Мощун, російська артилерія, авіація 5 березня розпочали просто безпощадно обстрілювати селище. Між Мощуном та Гутою Межигірською ворог кинув понтонну переправу через річку Ірпінь (за весь час битви за Мощун окупанти встановлять поруч із селом три понтони. Два із них будуть почергово виведені з ладу українською артилерією, знешкодити ж третій понтон допоможе лише річка Ірпінь). Почав підтягувати сили та засоби на західні околиці Мощуна, техніку почали розміщувати в лісі. І в ніч на 6 березня морські піхотинці 155-ї бригади із владивостока зайшли в село, зайняли декілька будинків та почали закріплятися. Але даремно, оскільки українські військові (в невеликій кількості, до 30 осіб) дали бій рашистам, багато їхніх «двохсотих» будуть лежати до кінця бойових

дій в селі. Завдяки бойовому досвіду та злагодженій роботі, оборонці Мощуна не дали себе оточити, але були змушені відійти зі своїх позицій. На тому, початковому, етапі катастрофічно не вистачало людей. На підкріплення в Мощун прийшли незначні групи тероборонівців, добровольців, бійців «Іноземного легіону», бійці «Азову», Національної гвардії України, а також спец-призначенців із Головного управління розвідки та Сил спеціальних операцій. Вуличні бої продовжилися із новою інтенсивністю [3].

Відносно сухий ґрунт дав змогу окупантам 7 березня знову встановити понтон і це дало можливість ворогу переправити велику кількість техніки. росіяни переправили на правий берег «елітні». «Від Гостомеля до Мощуна було біля 200 одиниць броньованої техніки. Ранок у ворога розпочинався о 4 годині ранку. По звуку розуміли, що колона техніки в Гостомелі (орієнтовно району склозаводу) виїзжала, зупинялась і через 5-10 хв розпочинався «вихід вогню». Спочатку працював міномет, а через 15 хв. розпочинався касетний обстріл і так по колу, на протязі декількох днів.» – згадують бійці Національної гвардії України. Прикриваючись артилерією, ворог намагався просунути свою піхоту в центр села. Завдавши великих втрат російським морпіхам, оборонцям Мощуна все ж не вдалося повністю вибити окупантів із села.

Щоб перешкодити ворогу перекидати свої сили через понтонні переправи, було прийнято рішення повністю підірвати шлюз дамби в Козаровичах. До світанку 8 березня потрібно було здійснити підрив. І тут природа допомогла нашим військовим, наче маскуючи їх (було холодно і густий туман). До другого підриву підготуватися виявилося доволі складно. росіяни були на відстані близько 400 метрів і постійно обстрілювали дамбу. Проте, через одну годину, під обстрілом, в суцільній темряві по снігу 40 ящиків із вибухівкою були на місці проведення операції. На світанку два шлюзи дамби були підірвані. Вода пішла швидко, але ворог перебував у Мощуні.

Рис. 2. Другий підрив дамби в селі Козаровичі.

Зв’язок у цій місцевості унеможливився через російські РЕБ-станції (станції радіоелектронної боротьби), що повністю його глушили. Українські військові, нажаль, не могли їх знешкодити. 11 березня 2022 року костромські десантники очолили чергову хвилю наступу і почали масований штурм Мощуна з усіх боків. Українські війська ввели в село додаткові сили, щоб відбити наступ. «Артилерія ворога, яка переважала українську в десятки разів, била протягом восьми годин без жодної перерви. В цей час наша артилерія змушена була «мовчати», щоб не викрити свої позиції. Також Мощун «прасувала» авіація й гелікоптери» - так пригадує воїн ЗСУ. Значна частина Мощуна залишалася під контролем армії рф. 13 березня ворог почав просуватися в напрямку Гути Межигірської, Нових Петрівців. Не полишаючи планів захопити село повністю, російське командування кидає в атаку підрозділи 106-ї «тульської» дивізії повітряно-десантних військ. Почали рівняти село з землею, обстрілюючи артилерією. Серед українських військових в ті дні було багато втрат, адже бійці стояли на смерть.

15-18 березня окупантам вдалося відкинути більшість українських військ на околицю Мощуна. Тодішньому командиру 72-ї бригади здалося, що це кінець. «Російський десант вже висаджувався на плесо біля Мощуна. Зв’язок з

нашими людьми, які були в селі та околицях, був втрачений»: - в інтерв'ю пригадує полковник Олександр Вдовиченко. «Приїхав головнокомандувач Збройних сил Валерій Залужний разом із командувачем Сухопутних сил Олександром Сирським. Я їм кажу: «Мощун ми не втримаємо. Треба відходити». Але головком відповів: «Не можемо. Мощун – це дорога на Київ» [4].

І тоді, піднявши квадрокоптер, наші військові побачили, що вода річки Ірпінь вже дійшла до перших будинків Мощуна. Береги перетворились на болото, а згодом техніка рашистів стала схожою до жаб у тому болоті. Техніка вгрузала в землю, логістика та евакуація поранених ставала все складнішою, перекидати важкі типи озброєння стало взагалі неможливо. Третій і останній російський понтон, який українським силам так і не вдалося знищити, просто змило водою. Хоча вночі вони мостили з дошок і колод доріжки, щоб підійти «бронею» до понтонів, але це було марно.

Російські війська, які залишалися в Мощуні, опинилися затиснутими між річкою Ірпінь та українською армією і почали обстрілюватися з важкої артилерії місця переправи і зосередження російських військ. Українська армія відтіснила російські війська до річки Ірпінь. Починаючи із 19 березня, українські сили оборони почали поступово відтісняти російських окупантів із Мощуна. В один момент відступ російських сил став панічним. «Водяний вал» не тільки зупинив рашистську техніку, а й дав можливість затрофеїти близько тридцяти її одиниць. 21 березня 2022 року ЗСУ повністю звільнили село Мощун від російської нечисті.

Втрати українських сил оборони під час битви за Мощун великі. Нині відомо імена 112 Героїв.

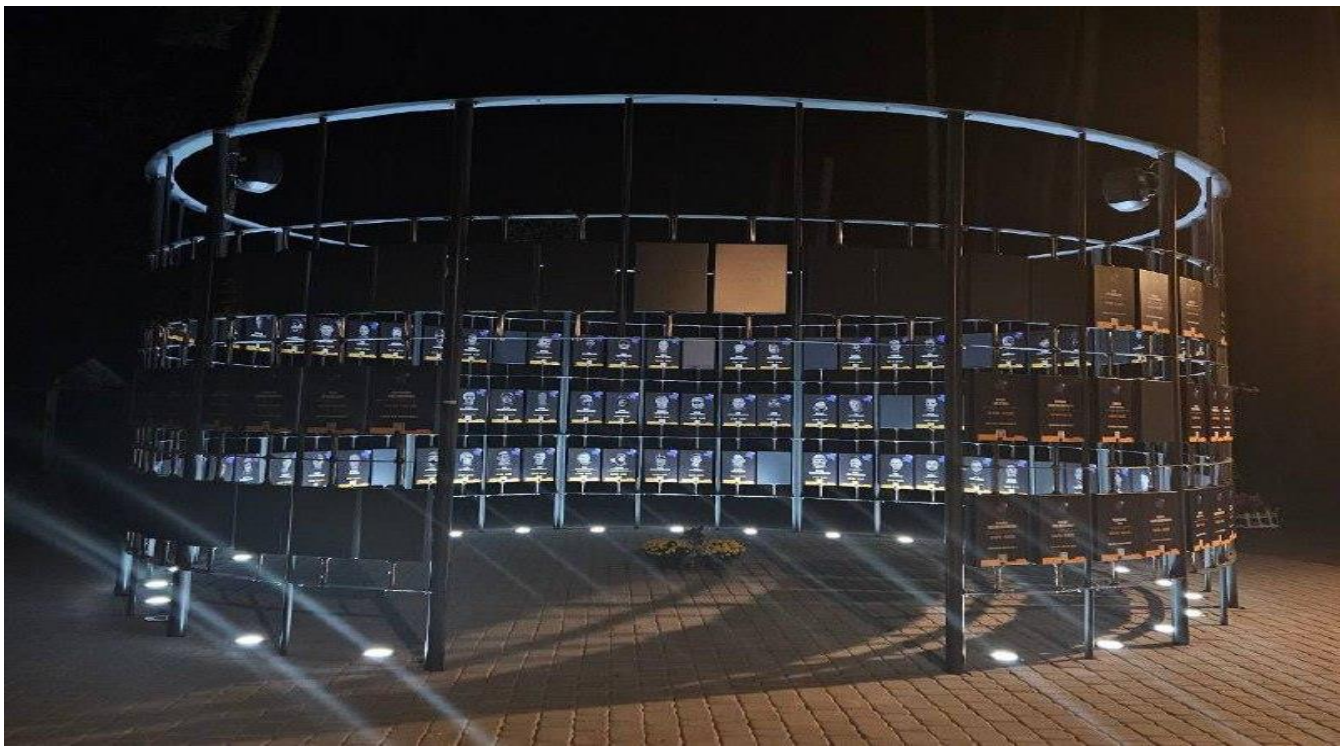

Рис. 3. Меморіал «Янголи Перемоги» в селі Мощун.

На місці епохальної битви під Мощуном постав меморіал «Янголи перемоги», засновувати котрий почала родина загиблого командира роти «Чорних запорожців» Бадрі Лолашвілі.

Рис. 4. Меморіал «Янголи Перемоги» в селі Мощун.

Українські солдати вкотре продемонстрували, що вони професійні воїни. Їм вдалося на практиці підтвердити, що в образі непереможної російської армії

більше міфу, аніж правди. Українці повірили у себе та побачили, на що здатні. Звільнення Київщини показали не лише нашому народу, але й усьому світу, що Україна переможе в цій війні.

Слава Україні та її захисникам!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Логвиненко Б. Деокупація. Історії опору українців / Богдан Логвиненко. — Київ : Ukraïner, 2023. — 280 с.
2. Битва за Мощун // Wikipedia. — URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Битва_за_Мощун (дата звернення: 16.07.2025).
3. Жердецький Вадим. Інтерв’ю з Вадимом Жердецьким, представником Гостомельської селищної військової адміністрації, старостою села Мощун. Особисте інтерв’ю.
4. Вдовиченко Олександр. Інтерв’ю з полковником Олександром Вдовиченком, командиром 72-ї окремої механізованої бригади імені Чорних Запорожців. Особисте інтерв’ю.

PEDAGOGY AND EDUCATION

УДК 37.013:004.738.5

Ганя Тетяна Миколаївна
спеціаліст вищої категорії,
директор
Комунальний заклад
дошкільної освіти №149
Криворізької міської ради
м. Кривий Ріг, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛІВ І БАТЬКІВ ЗДО В ПРОЦЕСІ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

Анотація: у сучасних умовах розвитку технологій та зростання популярності онлайн-форм навчання, питання ефективної співпраці між вихователями закладів дошкільної освіти (ЗДО) та батьками набуває особливого значення. У статті розглядаються особливості психолого-педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання, визначаються ключові чинники успіху та пропонуються рекомендації для створення сприятливого освітнього простору за участі обох сторін.

Ключові слова: онлайн навчання, ЗДО, вихователі, батьки, психолого-педагогічна взаємодія.

Сучасний світ невпинно змінюється, і технологічний розвиток суттєво впливає на всі сфери освіти. Особливо актуальним стає питання дистанційного навчання в закладах дошкільної освіти (ЗДО), де традиційні форми взаємодії між вихователями і батьками поступово доповнюються та іноді замінюються

онлайн комунікаціями. У цьому контексті надзвичайно важливо зберегти якість психологічної та педагогічної підтримки дітей, забезпечити гармонійне партнерство між працівниками освіти та родинами здобувачів освіти.

Проаналізуємо особливості психолого-педагогічної взаємодії вихователів і батьків ЗДО в процесі онлайн-навчання, окреслимо основні виклики та запропонуємо практичні рекомендації для їх подолання.

Онлайн-навчання в ЗДО створює нові просторово-часові умови для взаємодії між вихователями, дітьми та їхніми батьками. Цей формат вимагає від усіх учасників освітнього процесу не лише технічної грамотності, але й високого рівня емоційної стабільності та адаптивності. Відсутність фізичного контакту може впливати як на рівень залучення дітей, так і на довіру між педагогами та батьками, тому особливу увагу слід приділити створенню комфортної комунікаційної атмосфери. Зростання популярності спеціалізованих платформ для проведення онлайн-занять відкриває нові можливості для інтерактивної роботи. Водночас необхідність постійного оновлення програмного забезпечення та розвиток цифрових компетенцій серед педагогів і батьків створює додаткове навантаження, яке може викликати стрес і невпевненість. Правильне використання технологій стає своєрідним містком між традиційною педагогікою та сучасними інноваціями.

Попри численні можливості, психолого-педагогічна взаємодія в онлайн-форматі має свої виклики. Серед основних можна виділити можливість втрати інформації в умовах численних переповнених каналів комунікації (електронна пошта, месенджери, онлайн-платформи). Крім того, виникають труднощі в оцінці емоційного стану дитини та батьків через екран, а також обмеженість невербальних сигналів, які традиційно сприяють встановленню довірливих відносин. Дистанційний формат спілкування може призвести до нерозуміння або недостатньої конкретизації повідомлень, що особливо важливо, коли йдеться про розвиток дитини.

Разом з цими викликами дистанційний формат відкриває і нові можливості для партнерства. Це, зокрема, можливість проведення групових вебінарів,

майстер-класів та консультацій, що сприяє збагаченню знань і досвіду обох сторін. Використання мультимедійних матеріалів дозволяє підвищити наочність освітнього процесу, а мобільність та гнучкість комунікації дозволяють вихователям і батькам активно забезпечувати зворотний зв'язок практично в режимі реального часу.

Для оптимізації співпраці важливі стратегічні підходи. Ключовим чинником є забезпечення відкритості та регулярності контакту. Для цього рекомендується створення графіків онлайн-зустрічей та консультацій, що дозволить регулярно обмінюватися інформацією. Також доцільно використовувати цифрові щоденники або платформи, де вихователі можуть оперативно інформувати батьків про успіхи та труднощі дітей, а також організовувати спільні заходи, наприклад, віртуальні батьківські збори, що додатково зміцнюють партнерські зв'язки.

Іншим важливим аспектом є підвищення цифрової грамотності всіх учасників. Це передбачає проведення тренінгів та вебінарів, спрямованих на освоєння нових технологій, розробку та розповсюдження інформативних матеріалів, що пояснюють функції використовуваних інструментів, а також стимулювання вибору зручних і зрозумілих інтерфейсів, які спрощують взаємодію.

Для посилення взаємодії під час онлайн-навчання важливо інтегрувати інноваційні методики в освітній процес. Це включає використання інтерактивних завдань, що сприяють розвитку креативного мислення дітей, проведення міжпредметних занять із залученням елементів ігрової терапії, а також застосування індивідуалізованого підходу, що дозволяє врахувати особливості кожної дитини та створює умови для її гармонійного розвитку.

На практиці, вихователям рекомендується організовувати регулярні профілактичні сесії для обговорення стану дітей і надання рекомендацій батькам. Важливо бути відкритими до зворотного зв'язку, створюючи можливості для анонімного оцінювання якості підготовлених занять, а також

використовувати інструменти візуалізації інформації (відео, інфографіку), що сприятиме кращому розумінню матеріалу.

Для батьків ключовим є активне долучення до онлайн-зустрічей, постановка запитань та ділення власним досвідом. Важливо створити домашнє робоче середовище, що допоможе дитині зосередитися під час занять. Батькам також слід ділитися спостереженнями про емоційний та навчальний стан дитини, що допоможе педагогам адаптувати методики роботи.

Психолого-педагогічна взаємодія у процесі онлайн-навчання в ЗДО є комплексним процесом, що потребує активної участі як вихователів, так і батьків. Постійна комунікація, адаптація до нових технологічних умов та застосування інноваційних методик – ось ключові чинники успішного співробітництва. Створення довірливих відносин, орієнтованих на потреби дітей, сприятиме не лише покращенню якості освіти, а й забезпечить гармонійний розвиток дитини в цифрову епоху.

Сучасний етап розвитку освіти зумовлює необхідність інтеграції традиційних педагогічних цінностей з інноваційними технологіями. Партнерство між вихователями та батьками є запорукою успіху онлайн-навчання в ЗДО, адже лише спільними зусиллями можна створити умови, де кожна дитина отримає можливість для гармонійного розвитку, в тому числі з урахуванням її психологічних потреб та індивідуальних особливостей.

У майбутньому варто продовжувати вдосконалення практики психолого-педагогічної взаємодії, спрямованої на розробку нових підходів до психологічної підтримки та підвищення кваліфікації педагогів, що дозволить адаптувати освітній процес до постійно змінюваних умов сучасного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бєлєй М. В., Хома Н. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з батьками в умовах дистанційного навчання // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. — 2022. — № 1. — С. 13–22.

2. Лисенко А. А., Мельник І. В. Цифрові інструменти в роботі вихователя ЗДО: досвід впровадження в дистанційному навчанні // Педагогічний процес: теорія і практика. — 2023. — № 1 (80). — С. 110–117.
3. Марченко О. Г. Психолого-педагогічні основи взаємодії закладу дошкільної освіти з родиною : навчальний посібник. — Київ : Слово, 2019.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник. — Київ : Академвидав, 2019.
5. Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти у 2024–2025 навчальному році. — URL: https://mon.gov.ua/npa/shchodo-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-20242025-navchalnomu-rotsi-u-zakladakh-doshkilnoi-osvity (дата звернення: 16.07.2025).
6. Савченко О. Я. Дистанційне навчання в умовах сучасної школи: теорія і практика : монографія. — Харків : Ранок, 2021.

УДК 373.3/.5.091-026.911:004

Гринько Тетяна Віталіївна,
учитель-методист, учитель історії
Гончаров Олександр Вадимович,
учитель географії
Сисоєва Світлана Василівна,
вихователь-методист, вихователь
Кірсанова Юлія Юріївна,
учитель-методист, учитель англійської мови
Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс
«Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради

ВІРТУАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ІСТОРІЇ «ШКОЛИ ГУМАНІТАРНОЇ ПРАЦІ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядається віртуальний музей як інноваційна форма громадянської освіти в умовах цифровізації освітнього простору. На прикладі віртуального музею історії «Школи гуманітарної праці» розкрито всі етапи його організації, роль учнівського самоврядування, структуру такої платформи. Описано, як створення віртуального музею сприяє співпраці та взаємодії всіх учасників освітнього процесу та формує активну громадянську позицію учнів.

Ключові слова: віртуальний музей, громадянська освіта, цифрова компетентність, учнівське самоврядування, історична пам’ять

У сучасному освітньому просторі громадянське виховання набуває нових форм, що виходять за межі традиційного уроку. Однією з таких форм є створення віртуального музею — цифрового простору, де учні не лише долучаються до історичної пам’яті, а й формують активну громадянську

позицію. Такий підхід поєднує елементи музейної педагогіки, цифрової освіти та соціального проєктування.

Громадянська освіта, за визначенням О. Суший, — це процес формування цінностей, знань і навичок, необхідних для активної участі в житті суспільства [1]. Т. Демчук підкреслює міждисциплінарний характер громадянської освіти, що охоплює правовий, історичний, етичний та культурний компоненти [2]. Важливою умовою її ефективності є залучення учнів до реальних соціальних практик, наприклад, до створення й відвідування музею школи, що в реаліях сьогодення набуває віртуальної форми.

Віртуальний музей — це не лише цифрова колекція артефактів, а й інтерактивна платформа для комунікації, дослідження та самовираження. Як зазначено в дослідженні Черкаського інституту післядипломної освіти, віртуальні музеї можуть бути інтегровані в освітній процес як у формі позаурочної діяльності, так і в межах предметів історії, громадянської освіти, інформатики [3]. Багато науковців-учасників Міжнародного круглого столу «Музейна педагогіка в умовах воєнного стану» [4] аргументують широкі перспективи розвитку шкільних віртуальних музеїв.

Ми хочемо поділитись досвідом створення шкільного віртуального музею.

Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради – це заклад освіти, розташований у місті Херсоні, який має яскраву історію, своє минуле життя і своє майбутнє.

З початком війни школа не припинила свою діяльність, хоча учні роз’їхались по всьому світу. Хтось вивіз із собою фотографії про щасливі моменти шкільного життя, хтось – теплі спогади про роки навчання в ШГП. Діти хочуть зберегти свої спогади, ділитись світлинами, відео, зробити так, щоб інформація про школу була доступна, щоб її бачили учні минулих років і учні, які навчаються зараз, батьки, друзі, знайомі й просто люди, які живуть у місті. Зрештою, одна фотографія може розказати іноді більше, ніж книга. І краще один раз побачити, ніж сто разів почути.

Шкільні фотографії мають велике значення з різних причин. Вони не тільки є візуальним підтвердженням того, як змінювалася школа, як зростали наші учні, але й використовуються для практичних цілей – під час виховних заходів, для дослідницьких і творчих робіт, різноманітних шкільних і позашкільних проєктів.

Так з'явилася ідея створення віртуального музею, у залах якого були б розміщені експозиції, присвячені навчанню, олімпіадам і конкурсам, першим та останнім дзвоникам на сцені театру, екскурсіям...

Автор ідеї – учень 7-А класу Рибалко Микола, він її озвучив на засіданні членів шкільного самоврядування, потім діти звернулися із цією пропозицією до адміністрації закладу освіти.

Згідно з наказом директора школи №91 від 04.11.2024 було створено творчу групу віртуального музею в такому складі: М. Рибалко – учень 7-А класу, директор музею; Т. Гринько – керівник творчої групи, заступник директора музею; робоча група: учителі О. Гончаров, Ю. Кірсанова, вихователь С. Сисоєва, учні 7-А класу О. Букакін, Є. Свиридова. На рис. 1 – сторінка віртуального музею з наказом про створення творчої групи під час відкриття музею.

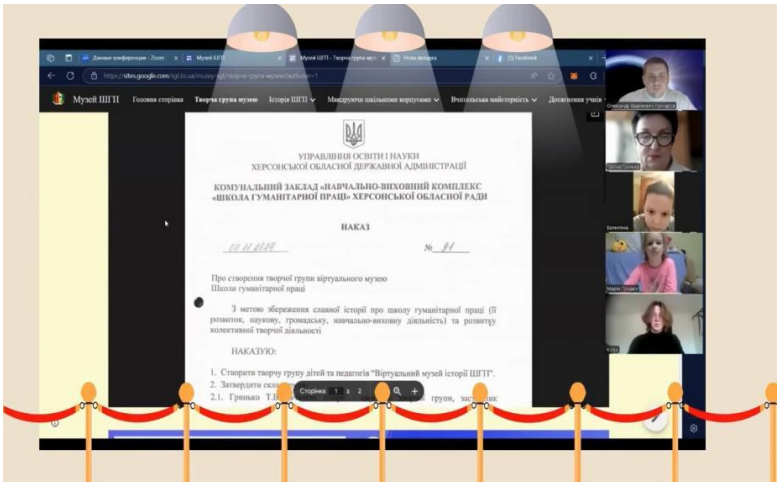

Рис. 1. Наказ про створення творчої групи на сторінці віртуального музею.

На першому засіданні творчої групи в листопаді 2024 р. був розроблений план створення музею: потрібно було визначитися з тематикою експозиції,

зібрати матеріали (фото, відео, тексти, 3D-моделі), обрати платформу та розробити структуру, наповнити контентом, провести презентацію.

Насамперед на платформі Google Sites був створений вебсайт (О. Гончаров, консультування В. Спиці). Ця платформа дозволяє легко налаштовувати сторінки за власними вподобаннями та зробити історію школи доступною для учнів, учителів і всіх відвідувачів сайту.

Першою сходинкою було визначити основну структуру сайту, кількість залів, макет, структуру візуалізації віртуального музею. Шаблони сайту допомогли адаптуватися під потреби віртуального музею. Сайт підтримує текстові блоки з можливістю форматування, що дало змогу змінювати назви залів, блоків і підписів, а використання зображень високої якості та історичних фотографій додало сайту привабливості. Щоб зробити віртуальний музей більш динамічним, у залах застосовано відеопрезентації. Сайт автоматично адаптується для мобільних пристроїв і є для зручним для використання на будь-яких гаджетах. На рис. 2 – головна сторінка Віртуального музею історії «Школи гуманітарної праці» із залами «Історія ШГП», «Мандруючи шкільними корпусами», «Вчительська майстерність», «Досягнення учнів» та ін.

Рис 2. Головна сторінка віртуального музею історії ШГП.

За допомогою в пошуку та зборі матеріалів для майбутнього музею звернулися до вчителів, випускників школи, учнів і їхніх батьків. Усі разом

збирали фотографії, відео, аудіозаписи, документи, малюнки, шкільні газети й інші матеріали, що стосуються обраної теми. На сайті матеріали представлені як постійні експозиції, де всі відвідувачі можуть дізнатися про історію закладу освіти та важливі події, пов’язані з ним.

Велику допомогу у створені фотоекспозицій музей отримав від групи «ШГП Ретро» у Фейсбуці, адже вона була створена для того, щоб ділитися архівними й сучасними фото з життя «Школи гуманітарної праці».

Наступний етап – розроблення віртуальних екскурсій залами музею. Кожен член творчої групи працював над певним залом: Ю. Кірсанова готувала віртуальну екскурсію по залу «Історія ШГП», О. Гончаров – «Мандруючи шкільними корпусами», Т. Гринько – «Вчительська майстерність» і «Досягнення учнів». Активну участь у цій роботі брали також учні: наприклад, М. Рибалко (разом з учителем Ю. Кірсановою) підготував і записав англомовний аудіоваріант цих екскурсій; Є. Свірідова й О. Букакін працювали над текстовою розробкою віртуальних екскурсій залами музею.

І ось, нарешті, віртуальний музей історії ШГП [5] був урочисто відкритий 13 лютого 2025 року. На його відкритті були присутні учні 1–11 класів, педагогічний і батьківський колективи школи.

Зауважимо, що музей регулярно оновлюється, адже його експозиції постійно поповнюються, зокрема, фотоматеріалами завдяки колегам, учням та батькам нашого закладу освіти.

Висновки. Організація шкільного музею як освітнього простору є колективним надбанням, над яким усі учасники – адміністрація та шкільна спільнота – співпрацюють і взаємодіють. Віртуальний музей історії «Школи гуманітарної праці» – це цифрова платформа, створення якої об’єднує всіх учасників освітнього процесу (учнів, їхніх батьків, педагогів), даючи змогу для комунікації, самовираження, дослідження. Здобувачі освіти долучаються до історичної пам’яті, формують активну громадянську позицію, усвідомлюють себе як частину суспільства, учаться відповідальності за його розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суший О. Цінності та пріоритети громадянської освіти в Україні: «Думай глобально, дій локально!». *Наукові записки ІПЕД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. Вип. 5–6 (79–80). С. 208–221. URL: . https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/sushii_tsinnosti.pdf (дата звернення: 26.06.2025).
2. Демчук Т. Громадянська освіта: міждисциплінарність у становленні категорії. *Empirio*. 2024. Вип. 1, № 2. С. 14–24. . DOI: https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.2.14-24
3. Тараскіна Л. А., Яхненко О. В., Таран І. І., Куліда В. П. Віртуальний музей як форма позаурочної діяльності при вивченні історії в умовах дистанційного навчання. URL: https://sites.google.com/view/virtualmuseum32/ (дата звернення: 26.06.2025).
4. Музейна педагогіка в умовах воєнного стану : зб. матеріалів Міжнародного круглого столу (Київ, 26 трав. 2022 р.) / за наук. ред. С.О. Довгого. Київ : Нац. центр «Мала академія наук України», 2022. 424 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Zbirnyk_2022_w.pdf (дата звернення: 26.06.2025).
5. Віртуальний музей історії Школи гуманітарної праці. URL: https://sites.google.com/sgt.ks.ua/muzey-sgt/ (дата звернення: 26.06.2025).

УДК 37.09

Дроб'язга Наталя Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
директор школи,
Комунальний заклад
«Харківська початкова школа №171
Харківської міської ради»
м. Харків, Україна

КОЛЬОРОВЕ ЛІТО

Анотація: свято «Кольорове літо» — це барвисте, інтерактивне дійство для учнів 1–4 класів, яке урочисто завершує навчальний рік та відкриває двері в незабутні літні пригоди. Проведене в умовах безпечного укриття, захід поєднує в собі креативні майстер-класи, захопливий піратський квест, активний батл та емоційний флешмоб, спрямовані на розвиток творчості, командної взаємодії та позитивного настрою дітей.

Сценарій передбачає яскравий початок із привітанням ведучих, розподіл учасників на станції творчих зупинок, веселу участь у квестах, батлах, арт-майстернях, та енергійний фінал з флешмобом і приємними подарунками. Родзинкою свята є участь ростових ляльок (Кролик, Клоун і Лялька ЛОЛ), а також роздача морозива та повітряних кульок наприкінці.

Захід сприяє:

- формуванню позитивного емоційного фону в колективі;
- розвитку творчих і соціальних компетентностей;
- створенню відчуття єдності та дитячої радості;
- популяризації активного та змістовного літнього дозвілля.

Ключові слова: кольорове літо, кульки, піратський квест, батл, флешмоб.

Annotation: the “Colorful Summer” celebration is a vibrant, interactive event designed for students of grades 1–4, symbolically marking the end of the academic year and welcoming the joyful start of summer holidays. Held in the safety of the school’s shelter, the event combines creative workshops, an exciting pirate quest, dynamic games, and an energetic flash mob — all aimed at encouraging creativity, teamwork, and a positive emotional atmosphere.

The scenario begins with a cheerful welcome by the hosts, continues with rotations through various creative activity stations, and culminates in fun group games and an inspiring flash mob. A special highlight is the appearance of life-sized mascot characters (Bunny, Clown, and LOL Doll), as well as the joyful surprise of ice cream and colorful balloons handed out at the end.

The celebration contributes to:

- fostering a joyful emotional environment among students;
- developing creative and social competencies;
- promoting unity, friendship, and childhood happiness;
- encouraging active and meaningful leisure time during the summer break.

Keywords: colorful summer, balloons, pirate quest, battle, flash mob.

Сучасний директор школи — це лідер нової генерації. Він не лише управлінець, а й креативний стратег, новатор, мотиватор і натхненник для команди. У сучасному освітньому просторі директор має бути гнучким, мобільним, здатним швидко реагувати на виклики і ухвалювати ефективні рішення. У цьому процесі штучний інтелект (ШІ) стає надійним помічником. Завдяки ШІ можна значно скоротити час на створення документів, аналітику, планування, комунікацію та управління освітнім процесом. Це - не про заміну особистості вчителя, а про розширення можливостей керівника.

Інструменти ШІ дають змогу:

- оперативно готувати звіти, листи, презентації та плани;
- аналізувати дані та формувати обґрунтовані рішення;

- створювати креативний контент для шкільних заходів і соціальних мереж;
- модернізувати підхід до комунікації з учнями, батьками, педагогами.

Директор, який використовує ШІ — це керівник, що не стоїть осторонь змін, а формує нову освітню реальність. Саме такий підхід дозволяє зробити школу живим, сучасним і привабливим середовищем для всіх її учасників. До вашої уваги пропоную сценарій свята, частково згенерований власне мною, директором початкової школи, за допомогою штучного інтелекту (чат ChatGPT40) та пристосований до конкретних умов проведення заходу. Це приклад того, як сучасні технології можуть гармонійно поєднуватися з творчим підходом, забезпечуючи ефективну підготовку, виконання управлінських рішень та економію часу і водночас - емоційну, яскраву атмосферу для дітей. (Рис.1)

Рис. 1. Бешкетники.

«Кольорове літо» - це свято дитинства, мрій і веселощів, що заряджає сонячним настроєм на всі канікули!

Це свято створене для того, щоб подарувати дітям море позитиву, усмішок, відчуття успіху та очікування літа, сповненого пригод. Через різноманітні

творчі активності, веселі ігри, танцювальний флешмоб і захопливий піратський квест учні зможуть проявити свою креативність, емоційність і згуртованість.

Дата проведення: перші дні літніх канікул.

Час проведення: тривалість 1 год.

Вік учнів: 1-4 класи.

Місце проведення: Укриття школи або інше безпечне місце.

(До початку свята звучить тематична музика).

Обладнання: мікрофони (2 шт.), колонка музична (1 шт), ноутбук (1шт), 100 шт ольорових кульок на паличках, гелеві кульки, два фонтани з гелевих кульок з обтяжувачами, фотозона «Дитинство варте свята», прикрашена актова зала, зони облаштовані під майстер-класи. Матеріали для творчих майстер-класів: кольорий папір, картон, клей, шаблони для аквагрима, фломастери для аквагрима, стенд з плівкою для майстер-класу «арт-хвиля». Ростові ляльки (3 шт) - лялька Лол, Кролик, Клоун; гармата з фольгірованим конфетті, морозиво, фото/відеозйомка, фліпчати для виставки дитячих робіт майстер-класів.

Рис. 2. QR-код з посиланням на приклади фотозон.

Мета свята: Створити святкову, яскраву атмосферу завершення навчального року в початковій школі шляхом креативних майстер-класів, захоплюючих ігор, танцювального флешмобу і командного батлу. Подарувати дітям позитивні емоції, розвинути їхню творчість, згуртувати колектив та зарядити всіх сонячним настроєм на все літо!

Завдання свята:

1. Формувати позитивний настрій учасників через участь у флешмобі «Сонце, сміх і дитячі мрії».
2. Розвивати креативність та дрібну моторику дітей у творчих майстер-класах:

- «Кольорові стаканчики»
- «Арт-хвиля на плівці»
- Аквагрим «Диво барв»
- МультіАрт «Мультяшні герої оживають»
- «Квіткова галявина»
- Розвивати командну взаємодію та лідерські якості під час піратського квесту «Екватор».
- Підсумувати досягнення навчального року у легкій, розважальній формі.
- Зміцнити шкільну спільноту через спільну участь учнів, учителів і батьків у святкових активностях.
- Виховувати в учнів дружелюбність, відкритість і любов до школи.
- Популяризувати здоровий, активний і змістовний відпочинок у літній період.
- Надати кожній дитині можливість проявити себе, отримати визнання та відчути себе частиною великої дружної шкільної родини.

Участь у святі допоможе розвитку творчих здібностей учнів, налагодженню дружніх взаємин, формуванню позитивного емоційного клімату в колективі та створенню незабутніх спогадів про шкільне дитинство. «Кольорове літо» - це свято дитинства, мрій і веселощів, що заряджає сонячним настроєм на всі канікули!

І частина - майстер-класи (триває 30 хв.).

На початку свята педагоги залучають дітей до аквагриму «Диво барв».

1 Ведуча (запрошує всіх зібратися в загальному приміщенні (залі), поступово діти розходяться по локаціях майстер-класів):

Доброго ранку всім, хто тут є!

Сьогодні у нас — барвисте, кльове свято!

Усмішки сяють, мов сонце ясне –

Бо «Кольорове літо» вже до нас іде!

Без валіз, без квитків і маршрутів складних –

Ми вирушаєм у літо для всіх!

У подорож дивну, яскраву, чудову –

Веселу, драйвову й таку кольорову!

Червоний - то радість, енергія, жар,

Жовтий - мов сонце, сміється нам в дар,

Синій - це небо, спокій і мрії,

А зелений - світанки, надії!

Тож не гаймо часу, вперед до краси –

Хай буде це літо з веселки й роси!

2 Ведуча:

Ну що ж, друзі, ми вже влітаємо

У літо, де фарби яскраво палають!

Попереду зупинки нашої подорожі –

Творчі, натхненні, казкові і трішки чарівні!

1 Ведуча:

Перша зупинка - «Квіткова галявина»!

Тут розквітають не просто квіти,

А витвори ручної краси –

Від талановитих дитячих душ!

Прошу пасажирів зайняти свої місця.

2 Ведуча:

Друга зупинка - «Арт-хвиля» накочує на берег фантазії».

Фарби, плівка й море ідей

Малюємо прямо по хвилях моря,

Творимо мрії дитячі!

Прошу пасажирів морського лайнеру зайняти свої місця.

1 Ведуча:

Нарешті третя зупинка - «Чарівні стаканчики» чекають на вас!

Не просто стакан - а метелик чи бджілка,

Які оживуть у дитячих руках

І принесуть з собою ще більше тепла**!**

Не баріться, мерщій до майстерень ідіть

Фантазію в діло скоріше втіліть!

А ми вже чекаєм на дива від вас,

Бо кожен із вас - просто творчий митець!

Прошу підійти до своєї мастерні.

2 Ведуча:

Ось і четверта зупинка - МультіАрт «Мультяшні герої оживають»

Мультяшні герої яскраві, веселі,

В їх світі казковому – радість та сміх.

Забарвлю я кожного фарбами вміло

Від синього неба до зелених лісів.

Творча майстерня чекає своїх художників.

1 Ведуча:

П`ята зупинка - Піратський квест «Екватор»

Агов, юні капітани та матроси!

Настав час справжніх пригод і піратських стежок!

Сьогодні ми вирушаємо в захопливий квест

На зустріч викликам, скарбам і вітрам з усіх небес!

Наша подорож зветься **«Екватор»**

Тут кожен стане частиною екіпажу відважного флоту!

Попереду загадки, секрети й випробування,

Але хто не боїться пригод - тому й перемога, і визнання!

Тож піратські капелюхи - на голови!

Очі на обрій! Кожен сміливець на вагу золота!

Вирушаймо разом у мандрівку мрій

До скарбів, що заховані посеред морських стихій!

Після закінчення майстер-класів дитячі роботи розміщуються на фліпчатах в холі Укриття.

ІІ частина – діти повертаються до загального приміщення (зали) де розпочалось свято, і беруть участь у батлі і флешмобі (триває 30 хв.).

2 Ведуча:

Батл «Веселі кульки» - шоста зупинка.

А тепер увага, настав яскравий час
Веселий батл чекає на нас!
Не просто гра - це справжній феєрверк,
Де кульки в повітрі - мов святковий концерт!
Запрошуємо всіх до гри і забави,
Де сміху й радості буде через край!
Хто швидший, спритніший - покажіть це в батлі,
У «Веселих кульках» буде все супер-класно і завзято!
Кульки літають, настрій злітає,
А хто переможе - зараз дізнаємось, друзі!
Тож ставайте до гри, не зволікайте
Свою енергію й сміх включайте!

1 Ведуча:

Сьома зупинка нашої мандрівки - Флешмоб «Сонце, сміх і дитячі мрії»

А зараз — увага, увага всім! (запрошуємо усіх присутніх)
Нас чекає момент сонячних змін!
Бо починається наш яскравий парад
Флешмоб, де панують радість і лад!
Запрошуємо всіх - великих і малих,
На флешмоб «Сонце, сміх і дитячі мрії» для всіх!
Хай кожен крок буде з усмішкою в серці, (*вистрілює гармата фольгірованим конфетті*)
Хай запалає радість у кожному серці!
Тут лунає музика, тут кружляє світ,

Тут дитинство радіє без жодних меж і бід!
Тож збираємось швидше, розправляємо крила
Нехай цей флешмоб запам’ятається нам на все літо!

Фінал свята: казкове прощання.

2 Ведуча:
Наше свято вже добігло кінця,
Але залишилось світла й тепла сповна!
Сьогодні ми разом сміялись, творили,
У літо барвисте з натхненням ходили!
Хай кожен візьме із собою в душі
Веселку емоцій, мрій кольорових плащі.
Нехай літо буде яскравим, як свято,
А днів веселих - буде багато!
Спасибі за посмішки, жарти й пісні,
За настрій, що лився мов сонце!
До нових зустрічей, друзі малі
Хай буде літо вам до душі!
1 Ведуча:
Дякуємо всім за чудовий день,
За барви, веселощі й дружній гудень!
До зустрічі знову, малята й батьки
Нехай будуть сонячні всі літні деньки!

Свято закінчується, на діток чекає ще одна приємна несподіванка:

на виході всіх проводжають веселі друзі - **Кролик**, **Клоун** і **лялька ЛОЛ.** Вони ніжно прощаються з малечею, обіймають, махають лапками й дарують щирі посмішки. Роздають дітям **смачне морозиво**, яскраві **повітряні кульки,** щоб кожна дитина пішла додому з щастям у руках і теплом у серці.

«Кольорове літо» це яскраве підсумкове дійство для учнів початкової школи, що символічно завершує навчальний рік та відкриває двері в радісну

пору канікул. Участь у святі сприятиме розвитку творчих здібностей учнів, укріпленню дружніх взаємин, формуванню позитивного емоційного клімату в колективі та створенню незабутніх спогадів про шкільне дитинство.

Нехай це **КОЛЬОРОВЕ ЛІТО** почнеться у маленьких українців з добрих моментів, казки і любові!

Рис. 3. QR-код з посиланням на повний текст свята.

УДК 373.3:37.091.3:004

Лучицька Тетяна Василівна
заступниця директора з навчально-виховної
роботи школи І ступеня,
комунальний заклад «Вінницький ліцей № 6»
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті досліджуються критично важливі аспекти розвитку професійної компетентності вчителів початкової школи в контексті динамічних реформ Нової української школи (НУШ). Акцентовано увагу на сучасних викликах, що постали перед освітньою системою України, зокрема цифровізації, впровадженні гібридних форм навчання та необхідності формування у здобувачів освіти ключових компетентностей. Визначено, що ці трансформації вимагають від педагогів безперервного професійного зростання, охоплюючи не лише предметні знання, а й розвиток соціально-емоційної компетентності, цифрової та медіаграмотності, а також гнучких навичок (soft skills). Окрема увага приділяється ролі саморозвитку, колаборації та мережевої взаємодії як дієвих інструментів формування зазначених якостей. Розглянуто інноваційні педагогічні стратегії, такі як проєктне навчання та кейс-методи, як відповідь на актуальні вимоги до професійного профілю вчителя НУШ.

Ключові слова: професійна компетентність, вчитель початкової школи, Нова українська школа, безперервна освіта, цифрова компетентність, соціально-емоційне навчання, soft skills, медіаграмотність, професійний розвиток, інтегроване навчання.

Abstract. The article explores critical aspects of the development of professional competence of primary school teachers within the dynamic reforms of the New Ukrainian School (NUS). It highlights contemporary challenges facing the Ukrainian education system, including digitalization, the implementation of hybrid learning formats, and the imperative to foster key competencies in students. These transformations necessitate continuous professional growth among educators, encompassing not only subject matter knowledge but also the development of socio-emotional competence, digital and media literacy, and soft skills. Particular attention is given to the role of self-development, collaboration, and network interaction as effective tools for cultivating these qualities. Innovative pedagogical strategies, such as project-based learning and case methods, are discussed as responses to the evolving demands on the professional profile of a NUS teacher.

Keywords: professional competence, primary school teacher, New Ukrainian School, lifelong learning, digital competence, socio-emotional learning, soft skills, media literacy, professional development, integrated learning.

Постановка проблеми. Реформа Нової української школи (НУШ) визначила новий вектор розвитку вітчизняної освіти, змістивши акцент з академічних знань на формування у здобувачів освіти ключових компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності в сучасному світі. Ця трансформація вимагає кардинальних змін у підходах до професійної діяльності педагогів, особливо вчителів початкової школи, які є першими провідниками дітей у світ знань та соціальних взаємодій. У контексті цих інноваційних перетворень вчитель початкових класів відходить від ролі лише носія інформації, перетворюючись на фасилітатора, тьютора та ментора, що супроводжує дитину в її індивідуальному освітньому поступі.

Сучасне освітнє середовище, позначене прискореною цифровізацією, необхідністю адаптації до гібридних та дистанційних форматів навчання, а також підвищеними вимогами до розвитку критичного мислення, медіаграмотності та соціально-емоційного інтелекту учнів, ставить перед

педагогами безпрецедентні виклики. Це зумовлює нагальну потребу в безперервному професійному зростанні вчителів, яке охоплює не лише оновлення методичної бази, а й вироблення гнучких навичок (soft skills), критично важливих для ефективної взаємодії в динамічному освітньому просторі НУШ. Таким чином, дослідження особливостей та стратегій розвитку професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи є надзвичайно актуальним.

Концептуальні засади професійної компетентності вчителя НУШ.

Поняття «професійна компетентність» у контексті НУШ набуває розширеного тлумачення, виходячи за межі суто предметних знань та вмінь. Воно розглядається як інтегральна характеристика особистості педагога, що охоплює комплекс знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, мотивації та готовності до ефективної діяльності в умовах постійних змін та інновацій. Як зазначають українські дослідники, наприклад, О. Овчарук, компетентнісний підхід є основою для модернізації української освіти, підкреслюючи важливість формування цілісних компетентностей, а не окремих знань [1].

Для вчителя початкової школи в умовах НУШ професійна компетентність включає декілька взаємопов'язаних компонентів:

Мотиваційно-ціннісний компонент: Відображає глибоке усвідомлення місії вчителя НУШ, його прагнення до особистісного та професійного саморозвитку, інноваційної діяльності та формування гуманістичних цінностей. Це передбачає внутрішню готовність до безперервної освіти та адаптації до нових педагогічних реалій [2].

Теоретико-методологічний компонент: Включає ґрунтовні знання Державного стандарту початкової освіти, методик інтегрованого та компетентнісного навчання, принципів дитиноцентризму, а також теоретичних засад цифрової педагогіки та медіаграмотності. Важливо розуміти психологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку та принципи формування в них ключових компетентностей [3].

Практико-операційний компонент: Охоплює здатність ефективно застосовувати різноманітні інноваційні педагогічні технології, зокрема проєктне навчання, кейс-методи, ігрові технології, для організації активної пізнавальної діяльності учнів. Це також вміння розробляти та впроваджувати інтегровані уроки, створювати сприятливе навчальне середовище та використовувати цифрові інструменти для навчання та оцінювання [4].

Рефлексивно-аналітичний компонент: Передбачає здатність до системного самоаналізу власної педагогічної діяльності, критичного осмислення досягнень і викликів, постійного пошуку шляхів удосконалення. Це включає розвиток коригувальної позиції, вміння адаптувати власну діяльність до індивідуальних потреб учнів та вимог освітнього середовища [5].

Ключові аспекти розвитку професійної компетентності вчителів НУШ. Реалізація концепції НУШ вимагає від вчителя початкової школи розвитку низки специфічних компетентностей, які раніше не були настільки пріоритетними:

- Розвиток соціально-емоційної компетентності. У НУШ, де акцент робиться на гармонійному розвитку особистості дитини, соціально-емоційне навчання (SEL) стає фундаментом освітнього процесу. Це вимагає від вчителя високого рівня власної соціально-емоційної компетентності, що включає:
- Емпатію та вміння розуміти емоційний стан дітей та батьків.
- Здатність створювати безпечне, підтримуюче та інклюзивне освітнє середовище.
- Навички конструктивного вирішення конфліктів та управління груповою динамікою.
- Саморегуляцію та вміння ефективно керувати власними емоціями та стресом у професійній діяльності.

Українські дослідження підкреслюють, що емоційний інтелект педагога безпосередньо впливає на успішність формування соціально-емоційних навичок в учнів початкової школи [6].

1. Цифрова та медіаграмотність

В умовах цифровізації освітнього процесу та поширення гібридних форм навчання, цифрова компетентність стає невід'ємною частиною професійного профілю вчителя НУШ. Вчитель має не лише вільно володіти базовими цифровими інструментами, а й бути медіаграмотним, щоб:

- Ефективно інтегрувати цифрові технології в освітній процес, використовуючи інтерактивні платформи, освітні додатки та онлайн-ресурси.
- Створювати мультимедійний та інтерактивний освітній контент, що відповідає віковим особливостям молодших школярів.
- Навчати учнів критично оцінювати інформацію з різних джерел, розрізняти фейки та маніпуляції.
- Забезпечувати цифрову безпеку та етичну поведінку в онлайн-просторі. На думку фахівців, інфомедійна грамотність є ключовою для формування компетентностей XXI століття та успішної взаємодії в сучасному інформаційному суспільстві [7].

2. Гнучкі навички (Soft Skills) та адаптивність

Гнучкі навички стають не менш, а іноді й більш важливими, ніж предметні знання для вчителя НУШ. Вони дозволяють педагогу ефективно адаптуватися до мінливих умов та викликів. Для вчителів початкової школи це означає:

- Високий рівень комунікативних навичок: Здатність будувати ефективну взаємодію з учнями, батьками, колегами, адміністрацією.
- Креативність та інноваційність: Здатність до генерації нових ідей, пошуку нестандартних педагогічних рішень та готовність до експериментів.
- Проблемно-орієнтоване мислення: Вміння аналізувати складні педагогічні ситуації, виявляти їхні причини та розробляти ефективні стратегії вирішення.

- Колаборація та мережева взаємодія: Готовність до командної роботи, активна участь у професійних спільнотах, обмін досвідом та найкращими практиками з колегами [8]. Ці навички сприяють професійному зростанню та впровадженню інновацій.

3. Саморозвиток та безперервне навчання

В умовах динамічного розвитку освіти, вчитель НУШ має бути постійно готовим до саморозвитку та безперервної самоосвіти. Це передбачає активне використання всіх форм освіти, визначених Законом України «Про освіту»:

- Формальна освіта: Проходження курсів підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної педагогічної освіти, які акцентують на компетентнісному підході та інноваційних методиках НУШ [9].
- Неформальна освіта: Участь у тренінгах, семінарах, майстер-класах, вебінарах, що організовуються громадськими організаціями, освітніми платформами та професійними асоціаціями, які не передбачають видачі державного диплому, але сприяють набуттю нових практичних навичок [9].
- Інформальна освіта (самоосвіта): Самостійне вивчення професійної літератури, участь у онлайн-дискусіях, перегляд освітніх відео, спілкування з колегами, аналіз власного досвіду та впровадження нових ідей у практику. Це найбільш гнучка форма розвитку, яка відображає особисту відповідальність педагога за свій професійний ріст [9].

Для ефективного та цілеспрямованого розвитку професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах НУШ необхідно впроваджувати комплексні стратегії та використовувати різноманітні форми роботи:

- **Практико-орієнтовані програми підвищення кваліфікації:** Зосередження на розвитку конкретних компетентностей через тренінги, воркшопи, симуляції реальних педагогічних ситуацій. Активне використання кейс-методів для аналізу складних ситуацій та пошуку оптимальних рішень, а також проєктного навчання для розробки та

впровадження інноваційних уроків та освітніх проєктів у класі.

- **Створення та підтримка професійних спільнот (PLC):** Заохочення колаборації та обміну досвідом між вчителями через створення мережевих спільнот, методичних об'єднань, фокус-груп. Це сприяє взаємному навчанню, обговоренню викликів НУШ та спільному пошуку рішень.
- **Програми менторства та коучингу:** Досвідчені вчителі, які вже успішно працюють за стандартами НУШ, можуть виступати менторами для молодших колег, надаючи їм практичну підтримку та індивідуальний супровід.
- **Персоналізовані освітні маршрути:** Розробка індивідуальних планів професійного розвитку, що враховують стартовий рівень компетентностей кожного вчителя, його професійні інтереси та потреби школи. Це може включати вибір онлайн-курсів, участь у вебінарах, читання специфічної літератури.
- **Розвиток рефлексивних практик:** Систематичне заохочення вчителів до самоаналізу своєї діяльності, ведення рефлексивних щоденників, використання інструментів самооцінки та взаємооцінки. Це допомагає усвідомити сильні сторони та зони для розвитку, а також планувати подальші кроки професійного зростання.
- **Інтеграція цифрових ресурсів та платформ:** Використання сучасних онлайн-платформ (наприклад, "Всеосвіта", "НаУрок", EdEra, Prometheus), які пропонують курси, вебінари та матеріали, адаптовані до вимог НУШ та розвитку цифрової компетентності.

Розвиток професійної компетентності вчителів початкової школи в умовах Нової української школи є складним, багатогранним і безперервним процесом. Він вимагає від педагогів не лише глибоких знань, а й постійної готовності до трансформацій, опанування нових гнучких навичок (soft skills), таких як соціально-емоційна компетентність, цифрова та медіаграмотність. Перехід від традиційної моделі освіти до компетентнісно орієнтованої, що фокусується на

розвитку ключових компетентностей учнів, вимагає від вчителя активного саморозвитку та проактивної інноваційної діяльності.

Перспективи подальших досліджень та практичних ініціатив у цій сфері полягають у:

- розробці та впровадженні ефективних інструментів для діагностики та оцінки рівня сформованості soft skills та цифрової компетентності у вчителів початкової школи;
- створенні нових, адаптованих до реалій НУШ, програм підвищення кваліфікації, що максимально інтегрують онлайн-інструменти, кейс-методи та проєктне навчання, забезпечуючи практичну спрямованість;
- посиленні ролі неформальної та інформальної освіти у системі професійного розвитку педагогів, визнання та валідація набутих таким чином компетентностей.
- дослідженні впливу змін у соціально-економічному та політичному контексті України на потреби та пріоритети у розвитку професійної компетентності вчителів початкової школи.

Отже, лише за умови системного та інноваційного підходу до модернізації професійного розвитку вчителів початкової школи Україна зможе повною мірою реалізувати потенціал НУШ та виховати покоління громадян, здатних успішно функціонувати в сучасному динамічному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : монографія. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2012.
3. Навчання в Новій українській школі: методичні рекомендації / За заг. ред. О. В. Онищенко. Київ : Інститут модернізації змісту освіти, 2020. 210 с.
4. Мальований Ю. І. Інтегроване навчання в початковій школі: досвід та перспективи // Педагогічна думка. 2021. № 2. С. 15-22.

5. Гапон В. В. Рефлексивна компетентність педагога як умова професійного зростання. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 1 (40). С. 58-61.
6. Лисенко Н. В. Розвиток соціально-емоційної компетентності молодших школярів. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. 2021. № 1. С. 136-141.
7. Базелюк В. В. Формування інфомедійної грамотності педагогів у системі післядипломної освіти // Освіта і управління. 2019. Т. 22, № 2. С. 49-57.
8. Коваленко В. О. Soft Skills у професійній діяльності сучасного вчителя: теорія і практика // Проблеми сучасної педагогіки: збірник наукових праць. 2020. № 6 (123). С. 75-80.
9. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19
10. Концепція «Нова українська школа». URL: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrayinska-shkola (дата звернення: 29.06.2025).
11. Стандарт початкової освіти (Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF
12. Формула Нової української школи. URL: https://nus.org.ua/about/formula/ (дата звернення: 29.06.2025).
13. Прокоп'юк І. В. Цифрові інструменти в освітньому процесі початкової школи. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. 2021. № 1 (42). С. 89-94.

УДК 371.3:159.953.2

Шкель Надія,
директор
Жуковська Олена,
Жулькова Світлана,
заступники директора з навчально-виховної роботи
Білозерської ЗОШ І-ІІІ ступенів №15
Білозерської міської ради
Донецької області

ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО

(з досвіду роботи Білозерської ЗОШ І-ІІІ ступенів №15
Білозерської міської ради Донецької області)

Геній падає із неба… І на один раз,
коли він потрапляє у ворота палацу,
припадає сто тисяч випадків,
коли він пролітає повз….

Анотація. У розробці проаналізовано зміст та організацію роботи з обдарованими учнями в сучасній школі. Для освітян запропоновано практичні рекомендації, що охоплюють необхідні педагогічні умови, а також оптимальні форми та методи для ефективного розвитку талановитих дітей.

Ключові слова: *обдарованість, здібності, обдаровані діти, самореалізація, конкурентноспроможна людина.*

Реальність сьогоднішнього дня в сучасній освіті виражається у зростаючих вимогах до універсальності знань і підйому рівня духовної культури здобувачів освіти для формування інтелектуального і духовного потенціалу суспільства, тобто у вихованні цільної високо моральної особистості, яка є конкурентоспроможною. Сучасний світ потребує мобільних, компетентних, енергійних з віковим інтелектом та високими творчими здібностями молодих людей. Раннє виявлення, навчання і виховання здібних, обдарованих та талановитих дітей складає одну з головних проблем удосконалення системи освіти [1].

Закон України «Про освіту» передбачає з метою розвитку здібностей, обдарувань і таланту дітей створення профільних класів (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки), спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, колегіумів, навчально-виховних колективів, об’єднань. Найбільш обдарованим дітям держава надає підтримку і заохочує їх (виділяє стипендії, направляє на навчання і стажування до провідних вітчизняних і зарубіжних освітніх центрів).

У державній національній програмі «Освіта XXI століття» зазначено, що головною метою виховання молоді є набуття соціального досвіду, формування високоосвіченого громадянина. З цією метою в нашій державі створюються навчальні заклади нового типу. Враховуючи регіональні особливості, матеріально-технічну базу та потенціал педагогічного колективу школи, обираються напрямки діяльності закладів.

Наша школа – навчальний заклад, який створює модель інноваційної освітньої установи, зорієнтованої на особистість, яка бачить своє місце в соціумі, вміє ставити перед собою цілі і завдання, знаходити соціально можливі шляхи досягнення поставлених мети і завдань.

Найважливішим в організації роботи з обдарованими дітьми є створення загального поля креативності, яке сприяє розвитку творчих здібностей учнів, учителів, адміністрації. Складна та багатоаспектна проблема роботи з обдарованими дітьми потребує якісних нововведень на рівні теорії та практики.

В Україні створено мережу спеціалізованих шкіл для обдарованих дітей. Однак направити туди всіх обдарованих неможливо, тому дуже важливим є виявлення, навчання, виховання таких дітей не тільки в спеціалізованих школах, а й в умовах звичайної школи.

Реалізація цих вимог в умовах загальноосвітньої школи можлива через планомірну і систематичну роботу з дітьми, здібності яких визначені як «вище середнього» і «високі». Створення умов для оптимального розвитку обдарованих дітей, включаючи дітей, чия обдарованість на даний момент може ще не проявитися, а також просто здатних дітей, щодо яких є серйозна надія на подальший якісний стрибок у розвитку їх здібностей, є одним з головних напрямків роботи Білозерської ЗОШ І-ІІІ ступенів №15 Білозерської міської ради Донецької області.

В закладі реалізується модель роботи з обдарованими дітьми(додаток 1), за допомогою якої створюються умови для всебічного розвитку дитини. Шкільна спільнота, яка включає в себе педагогічну та методичну раду, адміністрацію, Раду закладу, загальношкільний батьківський комітет, учнівське самоврядування, спільними зусиллями виявляє та розкриває здібності та таланти кожного здобувача освіти [2].

Здібності, обдарованість та таланти дітей розкриваємо шляхом залучення до шкільної академії “Сузір’я” в складі якої працюють три відділення (додаток 2):

1. Відділення інтелектуального розвитку “ Мудра сова”;
2. Відділення духовного відродження “ Арт - простір”;
3. Відділення здорового покоління “ Віртуози”.

Основними завданнями шкільної академії “Сузір'я” є:

1. Розвиток та підтримка обдарованих учнів;
2. Створення умов для розвитку здібностей дітей до самостійної пошуково - дослідницької діяльності, формування творчої особистості;
3. Поглиблення знань учнів, формування умінь і навичок наукового дослідження;

4. Виховання якостей наукового фахівця, патріота України, особистості високої духовної культури.

Залучення до відділів шкільної академії забезпечує творчий, інтелектуальний, духовний розвиток, підготовку до майбутньої професії та громадської діяльності, самоосвіту та самореалізацію особистості.

Кожного навчального року в закладі складається план щодо роботи зі здібними та обдарованими дітьми. Формується та оновлюється інформаційний банк “Обдаровані учні”. Проводиться анкетування педагогічного колективу та здобувачів освіти щодо виявлення нахилів та інтересів. Формуються творчі групи педагогів за відділеннями шкільної академії “Сузір'я”, які залучають дітей до активної участі у роботі. Складаються індивідуальні плани на здібних дітей, які включають в себе інформаційну, теоретичну та практичну частину, а також досягнення учнів.

Наші учні є активними учасниками, лауреатами, переможцями Всеукраїнських предметних олімпіад, інтернет — олімпіад на платформах “На урок”, “Всеосвіта”, Міжнародних конкурсів: “Кенгуру”, “Бебрас”, “Геліантус”; Міжнародний мовно — літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Т.Г.Шевченка; Міжнародний конкурс української мови ім.П.Яцика; Всеукраїнських конкурсів: “Левеня”, “Колосок”, “Соняшник”; обласний фестиваль медіамистецтв "Україна в об’єктиві», Всеукраїнський конкурс фото робіт юних фотоаматорів "Моя країна - Україна" (осінній, весняний цикл); обласний еколого-краєзнавчий рух учнівської та студентської молоді "Донбас заповідний"; обласний квест "Знай і люби свій рідний край"; Всеукраїнський конкурс “Новорічна композиція”; Всеукраїнська виставка — конкурс “Український сувенір”, Всеукраїнський конкурс “Я у безпеці з МВС”; обласний конкурс – огляд художньої творчості «Дерзайте, ви – талановиті» серед дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування та інші. Кожного року заклад приймає участь у Всеукраїнському конкурсі “Школа — джерело талантів”.

Дитина по-своєму неповторна. Вона приходить у цей світ, щоб творити своє життя, щоб знайти себе та само реалізуватися [3, 4]. Саме через конкурси, пошуково-дослідницьку роботу, участь у конференціях, вікторинах, тренінгах – реалізується талант та здібності дитини. Це один із напрямків пошуку творчої особистості, яка відрізняється від інших, яка не боїться долати труднощі, перешкоди, яка стає конкурентоспроможною людиною у сучасному житті.

З метою відслідкування результатів по роботі з обдарованими дітьми щорічно проводиться моніторинг. Він охоплює всі ланки освітнього процесу в закладі, за результатами якого вносяться корективи до плану роботи з обдарованими дітьми на наступний рік (додаток 3).

Наприкінці навчального року проводиться щорічне свято “Сузір'я талантів”, на якому підводяться підсумки роботи з обдарованими та здібними учнями. Відбувається нагородження дипломами, грамотами, сертифікатами та солодкими призами. Радою закладу відзначаються особливою відзнакою “Мудра сова” учні, які досягли найвищих результатів. Свято є потужним мотиваційним фактором, як моральної, так і матеріальної підтримки обдарованих учнів, їх керівників та батьків. Воно є одним із способів створення ситуації успіху, що дозволяє реалізувати задачі нашої програми “Запалюємо сузір'я” . Підсумком нашої роботи з обдарованою молоддю є модель випускника (додаток 4).

Працюючи з кожною дитиною, заклад створює всі умови для того, щоб у дорослому житті вона могла досягти успіху. Це складна, копітка і важлива праця. Саме творчий підхід до роботи дає наснагу та натхнення, віру в краще майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ващенко Г. В. *Виховний ідеал : підручник для педагогів, вихователів, молоді і батьків.* Т. 1 / Г. Ващенко ; автор передм. О. Гентош. — Львів : Камула, 2006. — 276 с.
2. Виховуємо дитину разом : добірка статей // *Психологічна газета*. — 2006. — № 23. — С. 1–32.
3. Дмитренко Л. В. Виховання обдарованих дітей / Л. В. Дмитренко // *Палітра педагога*. — 2007. — № 2. — С. 13–15.
4. Здібності. Обдарованість. Таланти. Система роботи з обдарованими дітьми. — Київ : Шкільний світ, 2009.
5. Яковчук М. М. Розвиток обдарованості: практичний досвід / М. М. Яковчук // *Обдарована дитина*. — 2009. — С. 49–54.

Додаток 1.

Модель роботи з обдарованими дітьми

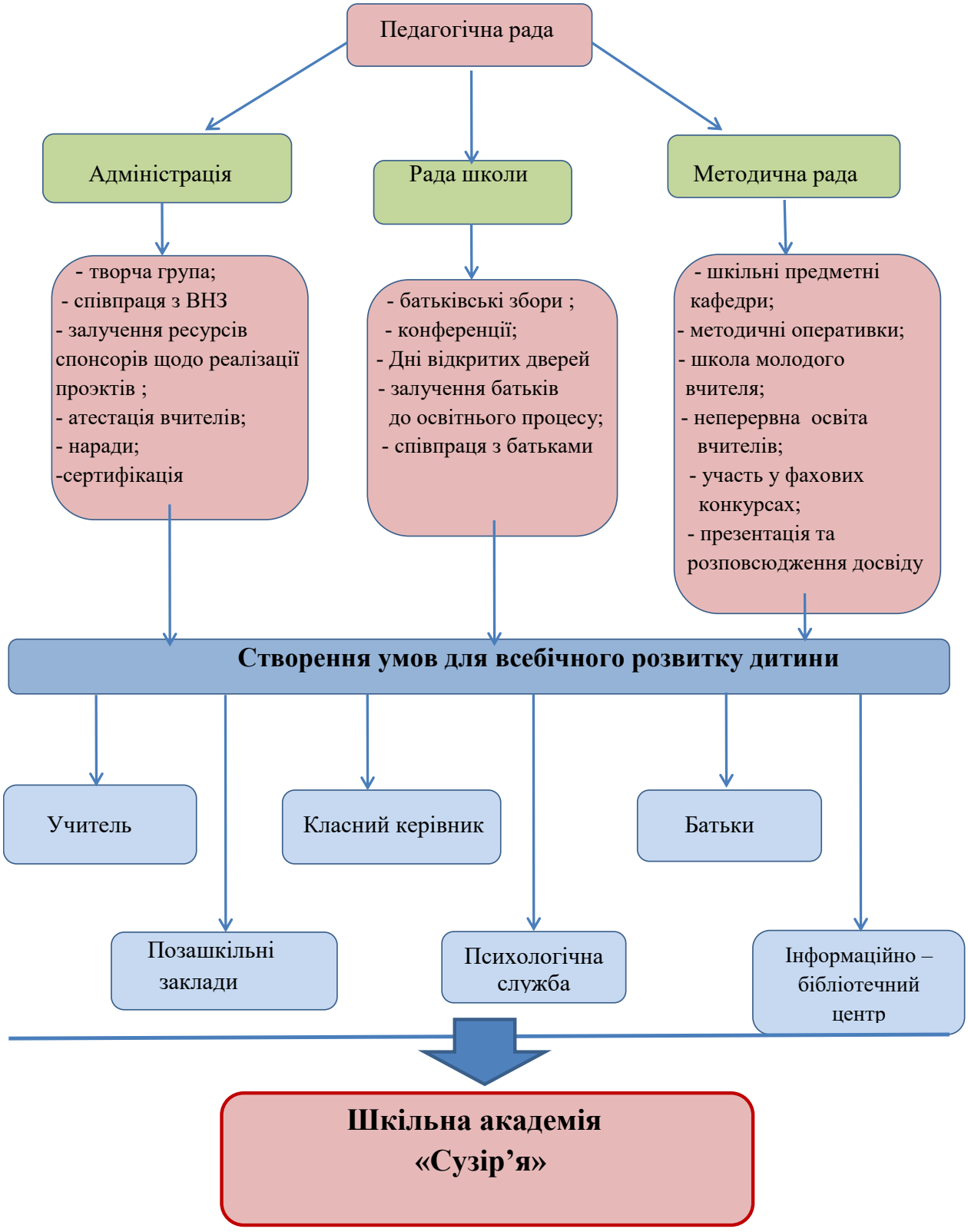

Додаток 2.

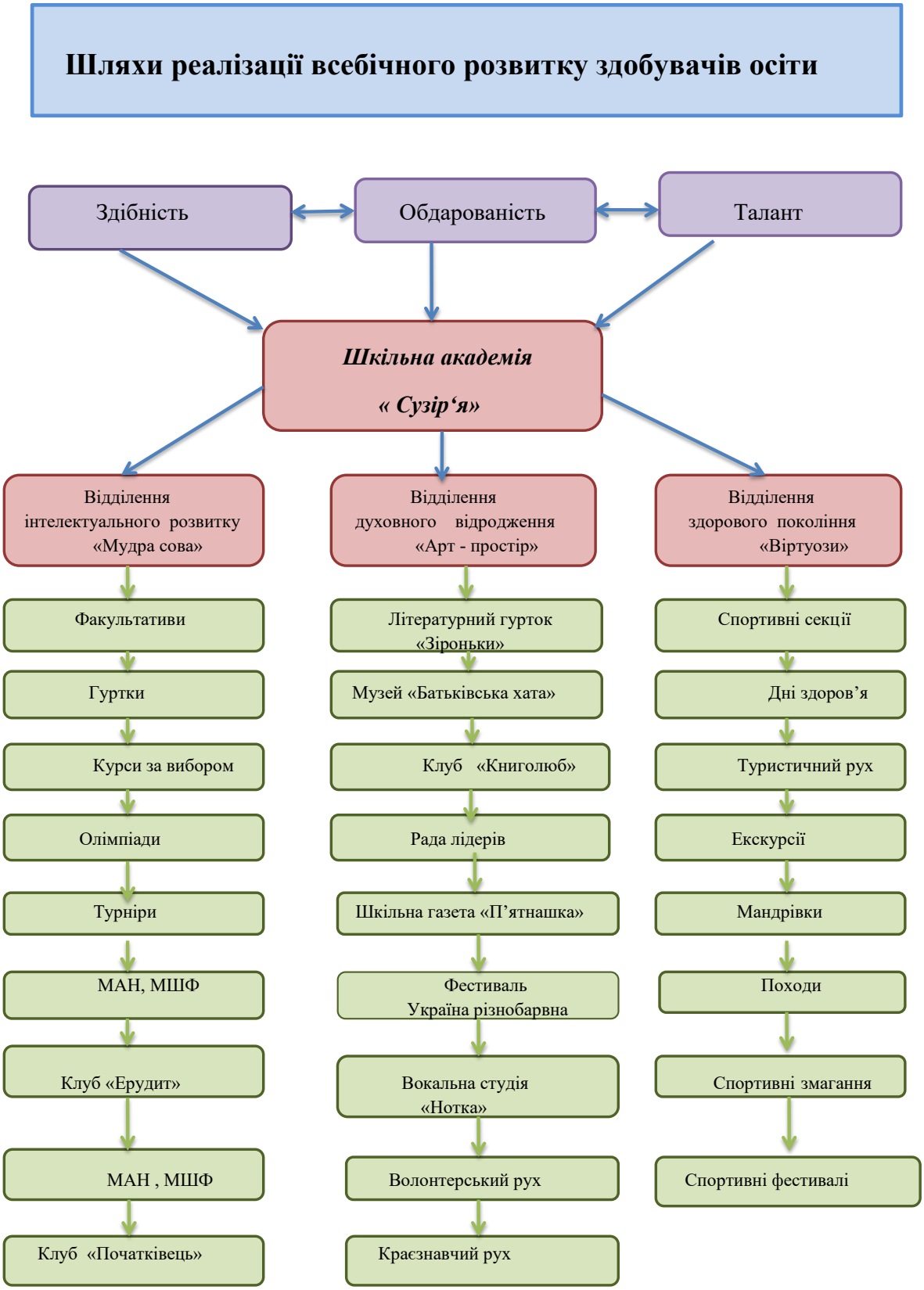
Шляхи реалізації всебічного розвитку здобувачів осіти
Здібність
Обдарованість
Талант
Шкільна академія
« Сузір'я»
Відділення інтелектуального розвитку «Мудра сова»
Відділення духовного відродження «Арт - простір»
Відділення здорового покоління «Віртуози»
Факультативи
Гуртки
Курси за вибором
Олімпіади
Турніри
МАН, МШФ
Клуб «Ерудит»
МАН , МШФ
Клуб «Початківець»
Літературний гурток «Зіроньки»
Музей «Батьківська хата»
Клуб «Книголюб»
Рада лідерів
Шкільна газета «П'ятнашка»
Фестиваль Україна різнобарвна
Вокальна студія «Нотка»
Волонтерський рух
Краєзнавчий рух
Спортивні секції
Дні здоров'я
Туристичний рух
Екскурсії
Мандрівки
Походи
Спортивні змагання
Спортивні фестивалі

Додаток 3.

Модель моніторингу управлінської діяльності адміністрації ЗОШ № 15 з питання «Система пошуку та відбору обдарованих дітей»

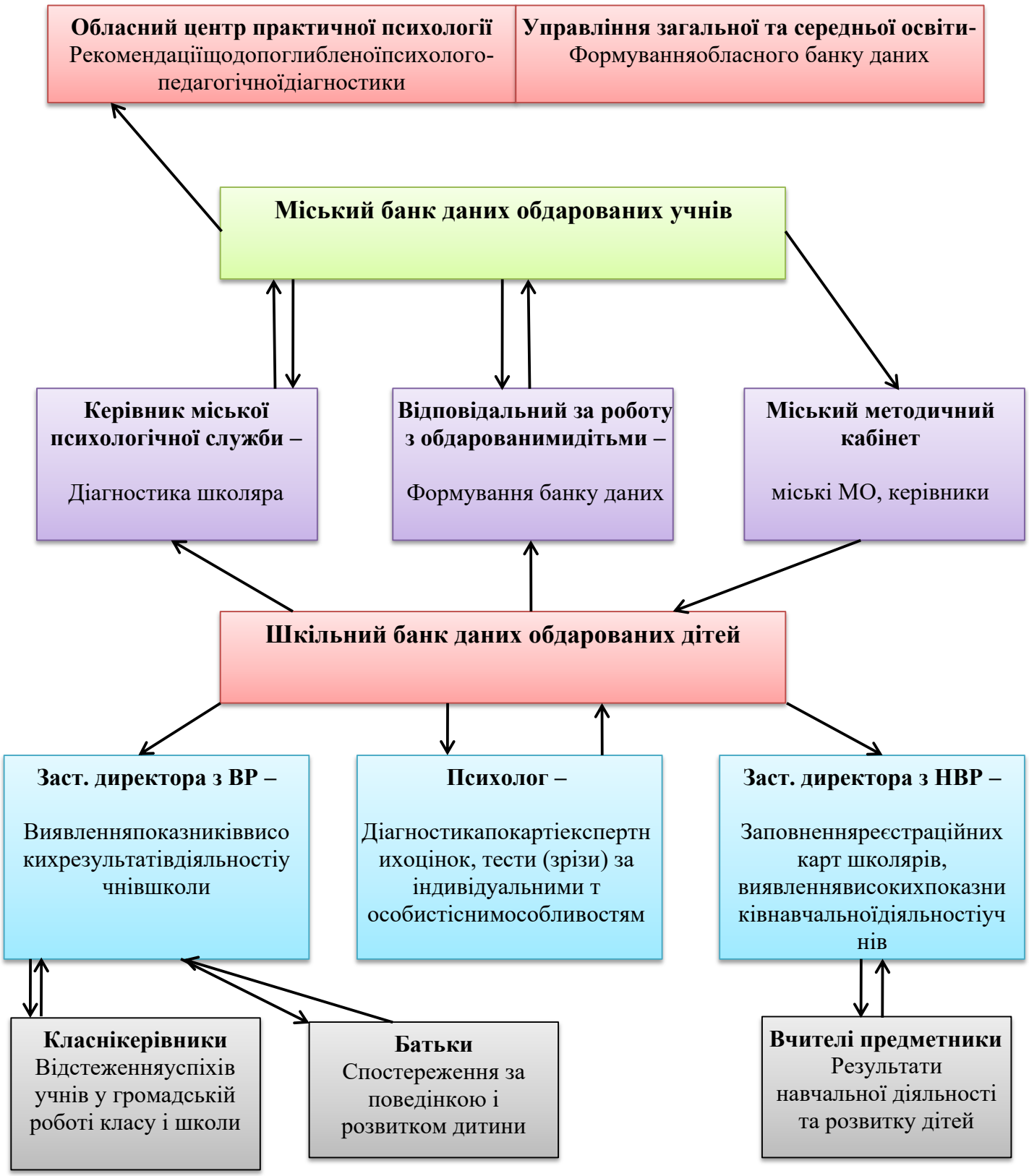

Додаток 4.

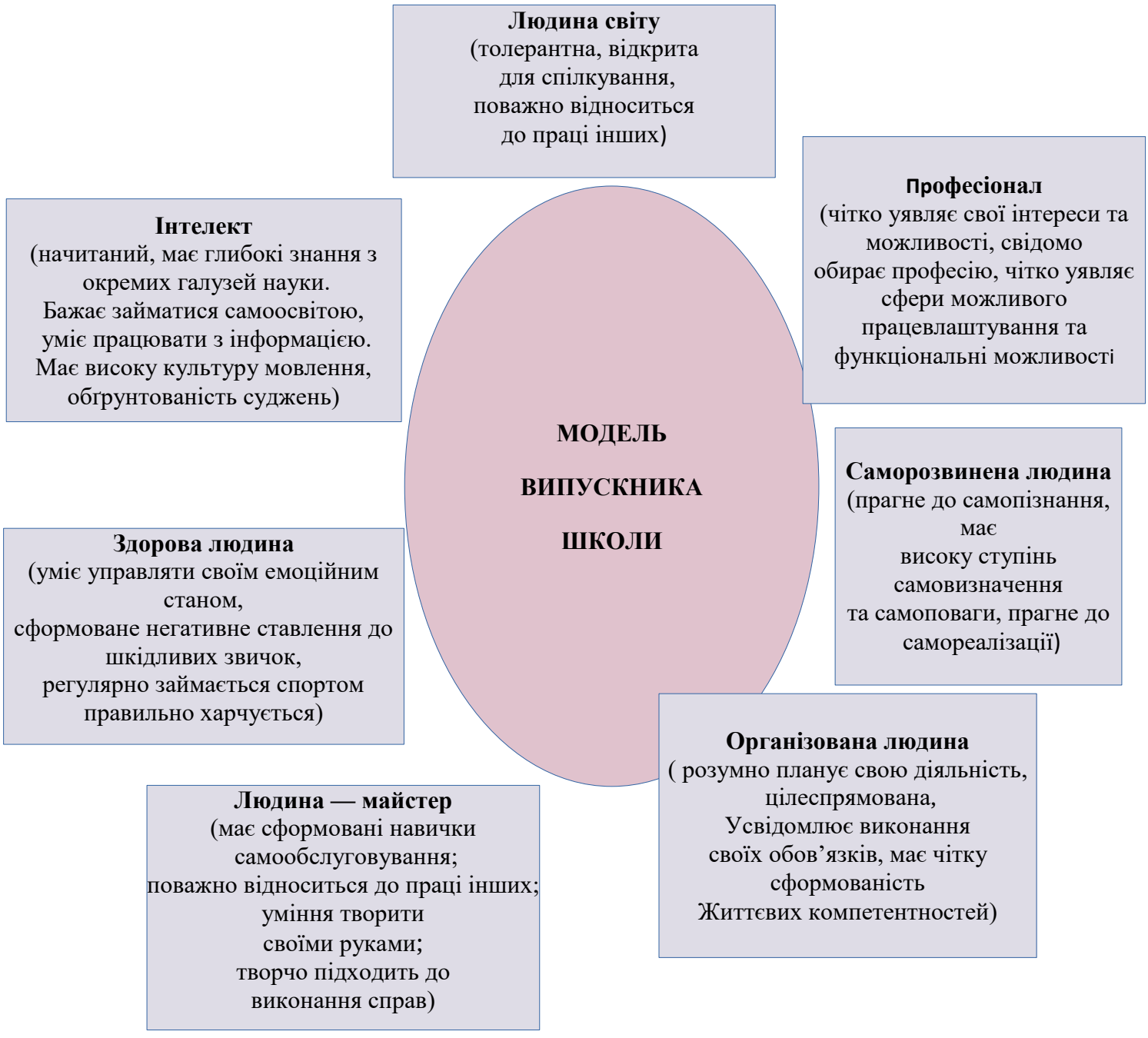
Людина світу
(толерантна, відкрита для спілкування, поважно відноситься до праці інших)
Професіонал
(чітко уявляє свої інтереси та можливості, свідомо обирає професію, чітко уявляє сфери можливого працевлаштування та функціональні можливості
Інтелект
(начитаний, має глибокі знання з окремих галузей науки. Бажає займатися самоосвітою, уміє працювати з інформацією. Має високу культуру мовлення, обґрунтованість суджень)
МОДЕЛЬ ВИПУСКНИКА ШКОЛИ
Саморозвинена людина
(прагне до самопізнання, має високу ступінь самовизначення та самоповаги, прагне до самореалізації)
Здорова людина
(уміє управляти своїм емоційним станом, сформоване негативне ставлення до шкідливих звичок, регулярно займається спортом правильно харчується)
Організована людина
(розумно планує свою діяльність, цілеспрямована, Усвідомлює виконання своїх обов'язків, має чітку сформованість Життєвих компетентностей)
Людина — майстер
(має сформовані навички самообслуговування; поважно відноситься до праці інших; уміння творити своїми руками; творчо підходить до виконання справ)

Додаток 5.

Подолання освітніх втрат в літній школі

Про освітні втрати (*educational loss, learning losses*) почали активно говорити під час пандемії карантинних обмежень COVID-19. Сьогодні ми говоримо про освітні втрати, які зумовлені як пандемією, так і війною. Вимушена перерва у навчанні, знищені школи, відсутність очного навчання, значні обмеження для дистанційного навчання — це реалії сьогодення.

Варто також враховувати перебої з електроенергією та Інтернетом, довготривале дистанційне навчання, повітряні тривоги, відсутність зв'язку — усе це, безумовно, вплинуло на якість загальної середньої освіти та призвело до освітніх втрат (відмінність між очікуваними результатами навчання й реальними і становить освітні втрати).

За спостереженнями вчителів нашої школи, які можуть самостійно оцінити прогалини у знаннях учнів, та за результатами проведеного моніторингу навчальних досягнень з предметів, ми побачили, що знизилися показники навчальних досягнень з окремих дисциплін.

Компенсація втрат у навчальному часі (пропущені навчальні заняття) найчастіше здійснювалася через надання учням навчальних матеріалів (презентацій, відео, використання ВШО) та завдань для самостійного опрацювання. Також проводилися групові й індивідуальні консультації, додаткові заняття. Проте цього виявилося недостатньо для повноцінного подолання прогалин у знаннях.

На засіданні педагогічної ради було розглянуто питання щодо подолання освітніх втрат учнями Білозерської ЗОШ I–III ступенів №15 під час літніх канікул. Було прийнято рішення організувати літню онлайн-школу «Формула успіху».

Мета літньої школи — створити нову, онлайн-форму позаурочної діяльності здобувачів освіти для надолуження освітніх втрат, розкриття творчого потенціалу, розвитку пізнавальної діяльності, самовизначення та

самовдосконалення, удосконалення комунікативних навичок, формування мотивації до сталої самоосвіти.

Завдання літньої школи:

- забезпечення мотиваційного середовища як інструменту свідомого подолання освітніх втрат, зумовлених воєнними діями;
- створення максимально сприятливих умов для уникнення стомлення та перевантаження здобувачів освіти;
- набуття необхідних знань за індивідуальною програмою з урахуванням рівня підготовки, здібностей та інших особистісних чинників;
- формування необхідних навичок і знань для сприйняття матеріалу на рівні класу;
- подання найважливіших знань і зосередження на головному;
- повторення матеріалу через відпрацювання отриманих навичок;
- стимулювання активності учнів, емоційне залучення до навчання, розвиток творчого потенціалу;
- надання психолого-педагогічної консультативної допомоги учням і батькам з актуальних питань.

Літня школа-онлайн — це короткострокова програма, що дає змогу учням надолужити матеріал завдяки повторному доступу до нього. Заняття були побудовані так, щоб учні не лише відновлювали знання з окремих предметів, а й проявляли творчість, креативність. «Ситуація успіху — кожному» та «Навчаючись — граю» — основні стратегії школи.

Робота школи тривала 10 днів: 3 дні в червні та 7 — у серпні. Кожен педагог самостійно обирав форму проведення занять відповідно до безпекової ситуації. Щодня школа працювала під певною назвою, відповідно до предметної тематики.

Шляхом гейміфікації (використання ігрових практик у неігровому контексті), проєктної діяльності, практичних завдань відбувалося повторення теоретичних відомостей. Кожен день починався з руханки та психологічного тренінгу, що налаштовували учнів на активну діяльність і знижували рівень

стресу. Завершенням дня ставало «перезавантаження» — підбиття підсумків із класними керівниками у довільній формі.

У червні відбулися перші заняття, і вже на початку серпня було помітно позитивну динаміку. Протягом літа учні виконували пошукові завдання, отримані під час червневих сесій, зверталися до вчителів за консультаціями. Серпневі заняття підтвердили ефективність підходу: цікаві квести, ребуси, тести, проєкти, досліди сприяли підвищенню якості знань.

Підсумок: діти із захопленням виконували завдання, швидко засвоювали нове, дотримувалися правил, які самі ж приймали. Літні канікули минули під гаслом: «Ще більше цікавого!» — і це допомогло школярам легко та впевнено повернутися до навчального процесу.

Хронологія занять:

12.06 — *Українська мова*: ігри «Зміни слово», «Відбудуй речення», практикуми «Лексична майстерня», «Створи вправу», творчі завдання.

13.06 — *Літературне читання*: театр ляльок, сторітелінг, вгадування героїв, «Читай-місто».

14.06 — *Математика*: «Лабіринти математики», брейн-ринг, віртуальна дошка, фізхвилинка, психологічна станція.

15.06 — *Природничі науки*: ігри «Хто? Де? Чому?», проєкти «Природа навколо нас», буклети, плакати.

16.06 — *Англійська мова*: «Таємниця гори English», пригоди з Барні, театр-студія, відео, квести.

14.08 — *Історія*: «Машина часу», віртуальні екскурсії, лицарський турнір, інтерактивна мапа.

15.08 — *Фізика*: «День дослідника», STEM-проєкт «Джерела світла», експеримент «Фонтан Герона».

16.08 — *Німецька мова*: проєкт «Завітай до Німеччини», марафон «Das grosse Berlin-Quiz», брейн-ринг.

17.08 — *Хімія, Я і світ*: вирощування кристалів, віртуальна лабораторія, буклети про харчові добавки.

18.08 — *Основи здоров'я*: квест, квіз, онлайн-екскурсія, знайомство з новими аспектами здорового способу життя.

Усім, хто ділився знаннями, хто здобував і систематизував інформацію, бажаємо натхнення, нових відкриттів та успіхів у 2025–2026 навчальному році!

SOCIAL WORK AND SOCIAL WELFARE

УДК 364-3:616.89-008.454-053.9

Прокопенко Наталія Олексіївна
доктор біологічних наук,
керівник лабораторії соціальної геронтології
Вялих Тетяна Ігорівна
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова
НАМН України»
м. Київ, Україна

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОЇ ДОПОМОГИ ЛЮДЯМ ПОХИЛОГО ВІКУ, ХВОРИМ НА ДЕМЕНЦІЮ, ТА ЧЛЕНАМ ЇХ РОДИН ЗА УМОВ ВОЄННИХ І ПІСЛЯВОЄННИХ СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИХ ЗМІН

Анотація: у статті розглядається необхідність розробки та впровадження сучасної моделі організації комплексної допомоги людям похилого віку, які страждають на деменцію, та членам їх сімей в умовах воєнних та післявоєнних соціально-демографічних трансформацій. Наголошується на значущості міжвідомчого підходу, що включає медичну, психологічну, соціальну та правову підтримку, а також адаптацію інфраструктури та кадрової підготовки до змінних умов. Особливу увагу приділено впливу військових дій на доступність ресурсів, психоемоційний стан пацієнтів похилого віку та їх

оточення. Наведено рекомендації щодо побудови стійкої та гнучкої системи допомоги у контексті сучасних викликів.

Ключові слова: люди похилого віку, деменція, комплексна допомога, післявоєнні наслідки, соціально-демографічні зміни, медико-соціальна модель. сімейний догляд

Війна стала безпрецедентним випробуванням на стійкість всієї системи управління та функціонування інститутів в Україні, призвела до значних соціальних змін у суспільстві, включаючи демографічні зміни. Падіння народжуваності, міграція населення, високі рівні воєнних втрат чоловіків працездатного віку, висока передчасна смертність в працездатному віці (за нашими розрахунками середня кількість років життя, що не дожили померлі в Україні в робочому віці, складає 12,6 років) викликає неминучу деформацію вікової структури населення [1, 2]. Повномасштабна війна, що відбувається нині, сформувала нову надзвичайно потужну хвилю міграції. Окрім безпосереднього впливу на чисельність населення, масштабний відплив осіб працездатного віку за кордон змінює віковий склад, помітно зменшуючи чисельність і частку контингентів активного репродуктивного віку, посилюючи процес демографічного старіння і депопуляцію загалом [3]. Враховуючи вищевикладене, можна з впевненістю сказати, що у динаміці населення України вирішальною залишається депопуляційна тенденція на тлі збільшення частки осіб старших вікових груп. Якщо у 1991 році осіб віком 65 років і старше було 12 %, у 2021 році – 18 %, то у 2024 році частка осіб віком 65 років і старше в структурі населення Україні склала 22 % [4, 5]. Крім того, очікується різке збільшення самотніх літніх людей та ріст їх відносної кількості в структурі населення. Водночас, найбільш потужними споживачами довготривалої медико-соціальної та психологічної допомоги є люди похилого віку, особливо, які страждають на деменцію.

Проблема деменції має фізичні, психологічні, соціальні та економічні наслідки не тільки для хворої людини, але й для її опікунів, родини та громади

в цілому. Розробка комплексної медико-соціальної допомоги для людей старших вікових груп, які мають когнітивні розлади, є викликом для суспільства. Вирішення цього завдання буде показником зрілості та відданості гуманістичним цінностям. Глобальний план дій Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо реагування на деменцію включає 7 сфер заходів, що передбачають як розвиток системи послуг для людей з деменцією, так і заходи з інформування, профілактики, підтримки родичів, що доглядають за людьми з деменцією, створення доступного середовища [6]. При цьому перша глобальна мета передбачала створення та реалізацію національних стратегій по реагуванню на деменцію. Отже, треба створити в країні систему комплексної медико-соціальної і психологічної допомоги людям похилого віку, що страждають на деменцію, та імплементувати її на платформі медичних та соціальних державних і недержавних структур.

Соціальні послуги особам з інвалідністю та особам похилого віку, які не здатні до самообслуговування та потребують стороннього догляду в нашої країні надаються комунальними закладами та установами системи соціального захисту населення. Тобто частина людей з інвалідністю, зокрема з психічними розладами, перебуває в закладах інституційного догляду: психоневрологічних інтернатах, будинках-інтернатах для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, стаціонарних відділеннях територіальних центрів соціального обслуговування для постійного або тимчасового проживання. У перший рік війни внаслідок обстрілів було пошкоджено або зруйновано 1 574 медичні заклади, більшість з яких розташовані у південно-східному та північному макрорегіонах [7]. Станом на лютий 2023 року кожна десята лікарня в Україні зазнала прямих пошкоджень від обстрілів. Тому, якщо на початок 2022 року психоневрологічних інтернатів було 157, то на початок 2024 року вже – 145, будинків-інтернатів для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю було 89, на початок 2024 року – 77. Психоневрологічні інтернати, будинки-інтернати для людей похилого віку та стаціонарні відділення територіальних центрів

надають людям з інвалідністю найпопулярнішу соціальну послугу — стаціонарний догляд.

На жаль, єдиний формат, у якому вона надається, — у межах інституцій. Запит на цю послугу постійно зростає. Але, треба враховувати, що зараз існує значна нестача медичного персоналу, особливо, в районах, що найбільше постраждали від війни. Ескалація війни у лютому 22-ого призвела до міграції серед медичних працівників. За даними НСЗУ, загальна кількість медичних працівників зайнятих у національній системі охорони здоров'я скоротилася на 13,7 відсотків у 2022 році порівняно з 2021 роком. У реальних цифрах система охорони здоров'я втратила 89 тисяч медичних працівників. Це лише за один рік. Підбиваючи підсумки, можна констатувати, що існує низка чинників, які негативно впливають на систему інституційного догляду, до яких можна віднести: вимушену зовнішню міграцію, вимушену внутрішню міграцію, глибоку демографічну кризу, погіршення стану здоров'я населення, зростання чисельності людей з інвалідністю, зміни показників ментального здоров'я населення країни, тобто існуюча система охорони психічного здоров'я вже не відповідає сучасним вимогам і потребує реформування.

Реформуючи систему надання соціальних, медичних та інших послуг людям з інвалідністю за місцем проживання, потрібно враховувати чинники, які заважають людині з інвалідністю жити в суспільстві нарівні з іншими, зокрема бар'єри у сфері надання послуг психічного здоров'я, до яких можна віднести:

- брак фахівців і послуг з охорони психічного здоров'я в громадах;
- неможливість отримання послуг особами, які живуть за межами міст, у сільській місцевості, оскільки заклади й служби охорони психічного здоров'я зосереджені у великих містах;
- позбавлення осіб, які перебувають у закладах із надання психіатричної допомоги, можливості спілкуватися з рідними й друзями, їхньої турботи та підтримки через віддаленість цих закладів від громад.

Враховуючи це, важливим питанням встає проблема надання соціальних послуг на рівні громад з огляду на вимоги міжнародного права, якості послуг,

стану дотримання прав людини і інше. Реформа соціальних послуг повинна включати не тільки реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів, але і проведення процесу деінституціалізації.

Розширення сфери догляду за людьми похилого віку, які страждають на деменцію, за межі інституцій може сприяти створенню кваліфікованих робочих місць неподалік від місця проживання цих людей. Ці робочі місця можуть бути доступні для жінок, які бажають поєднувати домашні обов'язки з професійною діяльністю. Але на даний момент плани розвитку громад розробляються без урахування деінституціалізації та відсутні механізми реалізації заходів деінституціалізації. Для успішної реалізації такої системи медико-соціальної допомоги населенню літнього віку з деменцією потрібна координація зусиль на державному рівні між структурами охорони здоров’я, системою соціального забезпечення, волонтерами, родичами та спеціалістами з догляду.

Таким чином, для забезпечення ефективності програми системної підтримки та підвищення якості життя людей похилого віку з деменцією необхідно постановка та послідовне вирішення низки завдань, у тому числі:

1. Визначити масштаби проблеми з оцінкою поширеності деменції, а також недементних когнітивних розладів та пов'язаного з ними навантаження на економіку охорони здоров'я країни.
2. Забезпечити розуміння проблеми у суспільстві шляхом підвищення поінформованості населення щодо проблем когнітивного здоров'я та своєчасної діагностики деменції та когнітивних розладів на недементних стадіях.
3. Розробити та впровадити пакет заходів соціального захисту та психологічної підтримки особам, які здійснюють догляд за людьми, хворими на деменцію.
4. Забезпечити довготривалу допомогу людям, хворим на деменцію на основі міжвідомчої співпраці і координації діяльності закладів охорони здоров'я із

закладами системи соціального захисту населення, управлінні та координації на рівні держави та регіонів.

5. Розробити механізми деінституціалізації та надання послуг на рівні громад з залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи групи представників громадянського суспільства, органів державної влади, органів місцевого самоврядування.
6. Сформувати освітню навчальну програму та запровадити систему підготовки та атестації фахівців з комплексного медико-соціального і психологічного догляду за людьми літнього віку з деменцією, волонтерів та членів сімей під час війни та в період післявоєнного відновлення.

Отже, проблема створення належних умов для цієї цільової групи є дуже актуальною. Рішення вимагає повного переосмислення стереотипів і, в першу чергу, створення державної системи догляду для людей з психічними розладами (зокрема, з деменцією). Вона повинна включати всі форми догляду: інформаційні центри, центри по догляду вдома, центри денного перебування для літніх людей, відділення для перепочинку родини та сестринські стаціонарні заклади і функціонувати в єдиному міжвідомчому просторі, забезпечуючи поліпшення якості життя та дотримання прав і свобод людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Prokopenko N. A. Labor potential of Ukraine: gerontological aspect. Probl. aging and longevity, 2017. Vol. 3-4. P. 318-329.
2. Prokopenko N. A. Change in the Institutional Environment to Extend the Individual Period of Active Work Life. Advances in Gerontology, 2021. Vol 11 (3). P. 274–282. DOI:10.1134/S2079057021030127
3. Libanova, E. M. ‘War Migration’ From Ukraine: Problems and Development Prospects. Ukr. Geogr. Ž., 2024. No. 4. P. 3–11. DOI: https://doi.org/10.15407/ugz2024.04.003
4. Населення України 2021. Демографічний щорічник. За редакцією Марії Тімоніної. Київ: Державна служба статистики України, 2022. 187 с.

5. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року. Міністерство соціальної політики України. URL: https://www.msp.gov.ua/projects/870/ (дата звернення: 23.06.2025).
6. World Health Organization. Global action plan on the public health response to dementia 2017–2025. World Health Organization, 2017. 44 p.
7. World Bank, Government of Ukraine, European Union, and United Nations. "Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment February 2022 – February 2023," March 2023. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-rapiddamage-and-needs-assessment-february-2022-2023-enuk (дата звернення: 23.06.2025).

INNOVATIONS IN SCIENCE, TECHNOLOGY AND CULTURE

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

July 1-3, 2025

Vancouver, Canada

Editor
Soloviov O. V.

M.Sc.Ed., M.P.A., Hon. PhD, Academic Advisor,
Head of the European Union Research Department,
Ukrainian Institute of Scientific Strategies

E-mail: journal@naukainfo.com

Online publisher website: https://www.naukainfo.com

The editorial board reserves the right to edit and shorten materials. The opinions of the authors may not always coincide with the viewpoint of the editorial board and publisher. Authors bear full responsibility for the published material (for the accuracy of facts, quotes, personal names, geographic names and other information).

This edition was approved for publication on July 17, 2025.

Published in A4 format online on website:
https://naukainfo.com/conference.php?id=55

Publisher: Sole proprietor Soloviov O. V. Certificate of registration in the State Register of Publishers, Manufacturers, and Distributors of Publishing Products series ДК № 8227, dated April 23, 2025.